

Nr 130.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om kyrklig samfällighet i Göteborg; given Stockholms slott den 20 februari 1931.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om kyrklig samfällighet i Göteborg.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Sam. Stadener.

Förslag

till

lag om kyrklig samfällighet i Göteborg.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Följande församlingar i Göteborg, nämligen Gustavi eller domkyrkoförsamlingen, Kristine territoriella församling, Gamlestads församling, Vasa församling, Johannebergs församling, Haga församling, Annedals församling, Masthuggs församling, Oskar Fredriks församling och Karl Johans församling, skola för vården om de angelägenheter, som avses i 2 § c), d), e), f), g) och j) i lagen den 6 juni 1930 om församlingsstyrelse bilda en kyrklig samfällighet. I följd härav skola församlingarnas tillhörigheter ävensom de avgifter, som uttaxeras för kyrkoväsendet eller eljest inflyta, användas för samfällighetens behov.

2 §.

Samfällighetens beslutanderätt utövas av femtio kyrkofullmäktige. Samfällighetens kyrkoråd benämnes kyrkonämnd.

3 §.

Vid kyrkofullmäktiges sammanträden äga kyrkonämndens ordförande samt två av kyrkoherdarna i församlingarna, vilka utses av domkapitlet, ändå att de icke äro kyrkofullmäktige, att yttra sig och framställa förslag men ej att deltaga i besluten. Sådan rätt tillkommer jämväl ordförande i församlings kyrkoråd vid behandling av fråga, som angår församlingen särskilt.

4 §.

Kyrkofullmäktige sammanträda så ofta ordföranden finner det nödigt, så ock när länsstyrelsen eller domkapitlet därom förordnar eller visitationsförrättare, magistraten eller något av de särskilda församlingarnas kyrkoråd sådant åskar.

5 §.

Kungörelse om kyrkofullmäktigsammanträde utfärdas av fullmäktiges ordförande eller, vid hinder för honom, av vice ordföranden och skall innehålla bestämd uppgift om tid, ställe och överläggningsämne för sammanträdet.

Kungörelsen skall införas i någon i Göteborg utkommande daglig tidning. Skriftlig kallelse till sammanträdet, innehållande sådan uppgift, som ovan sägs, bör, genom ordförandens försorg senast söckendagen förut delgivas envar fullmäktig eller med posten översändas till honom.

6 §.

Vid kyrkofullmäktiges sammanträden föres protokoll av deras sekreterare. Sedan protokollet justerats, skall genom ordförandens försorg utdrag av detsamma, innefattande däri förekommande beslut, tillika med tillkännagivande om justeringen tillställas envar av församlingarnas kyrkoherdar. Det åligger kyrkoherde att ombesörja, dels att protokollsutdraget] hålles tillgängligt för envar å ordinarie mottagningstid å församlingens pastorsexpedition, dels ock att meddelande härom ävensom tillkännagivandet om justeringen uppläsas från predikstolen. Dagen för uppläsningen, vilken skall vara densamma för alla församlingarna, bestämmes av fullmäktige och må ej utsättas senare än till andra söndagen efter sammanträdet.

7 §.

Kyrkofullmäktige välja till ledamöter i kyrkonämnden från envar av de särskilda församlingarna en av ledamöterna i församlingens kyrkoråd. Jämte ledamöterna utses en suppleant från varje församling.

8 §.

Av kyrkofullmäktige utses för varje år bland kyrkonämndens ordinarie ledamöter en räkenskapsförare, som tillika är nämndens kassaförvaltare.

Räkenskapsföraren, vilken är ensam ansvarig för den egentliga kassareörelsen, åligger att föra räkenskaper över kyrkornas tillhörigheter samt samfällighetens inkomster och utgifter.

9 §.

Kyrkonämnden antager sekreterare med tjänstgöringsskyldighet enligt av nämnden givna bestämmelser.

10 §.

Hava kyrkofullmäktige uppdragit åt kyrkonämnden att verkställa beslut, må nämnden överlämna verkställandet åt vederbörande församlings kyrkoråd.

11 §.

Sedan kyrkonämndens protokoll justerats, skall tillkännagivande härom tillställas envar av församlingarnas kyrkoherdar. Det åligger kyrkoherde att ombesörja, att tillkännagivandet ävensom meddelande att protokollet finnes tillgängligt hos kyrkonämndens sekreterare uppläsas från predikstolen. Dagen för uppläsningen, vilken skall vara densamma för alla församlingarna, bestämmes av nämnden.

12 §.

Det åligger kyrkonämnden att årligen före den 1 november upprätta och till kyrkofullmäktiges ordförande avlämna förslag till utgifts- och inkomststat för det nästföljande kalenderåret. För detta ändamål skola de särskilda församlingarnas kyrkoråd och beträffande Kristine territoriella församling dess och Tyska församlingens gemensamma nämnd före den 1 oktober till kyrkonämnden avgiva sina specialförslag över utgifter och inkomster.

Kyrkonämndens förslag till utgifts- och inkomststat skall av kyrkofullmäktige upptagas till granskning och fastställelse före december månads utgång.

Å statens utgiftssida skall för varje församling upptagas erforderligt anslag, att ställas till församlingens kyrkoråds förfogande för främjande av församlingsvården och tillgodoseende av de övriga uppgifter, beträffande vilka beslutanderätten icke tillkommer samfälligheten.

13 §.

De särskilda församlingarnas kyrkoråd samt Kristine territoriella församlings och Tyska församlingens gemensamma nämnd skola före den 15 februari varje år till kyrkonämnden avgiva redovisning för de medel, de under nästföregående kalenderår omhänderhaft.

14 §.

Revisionsberättelse över granskning av nästföregående års förvaltning skall av revisorerna senast den 15 april avlämnas till kyrkofullmäktiges ordförande, som över framställda anmärkningar inforrar vederbörandes förklaringar så tidigt, att de jämte revisionsberättelsen kunna framläggas till granskning och avgörande hos fullmäktige före den 1 juli.

15 §.

I övrigt gäller i tillämpliga delar vad i lagen om församlingsstyrelse stadgas om kyrklig samfällighet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1932, då förordningen den 5 maj 1882 (nr 20) angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg upphör att gälla.

De kyrkofullmäktige, som valts under år 1930, skola fortfara med sina befattningar till utgången av år 1934. Avgår kyrkofullmäktig före nämnda dag, inkallas den suppleant, som enligt hittills gällande bestämmelser bör inträda i hans ställe. Val av kyrkofullmäktige i enlighet med de nya bestämmelserna skall första gången äga rum under år 1934.

Kyrkofullmäktige skola under år 1931 med tillämpning av de nya bestämmelserna välja ordförande och vice ordförande för år 1932 ävensom revisorer för granskning av förvaltningen under sistnämnda år samt suppleanter för dem.

Tjänstgöringstiden för de ledamöter och suppleanter i kyrkonämnden, som utsetts enligt hittills gällande bestämmelser, skall utgå den 31 december 1931.

Val av ledamöter och suppleanter i kyrkonämnden skola enligt de nya bestämmelserna äga rum första gången i november eller december månad 1931 och skola gälla för fyra år, räknade från och med den 1 januari 1932.

*Utdrag av protokoll över eklestiastikärenden, hållet inför Hans
Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stock-
holms slott den 20 februari 1931.*

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMBIN, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, HANSÉN, RUNDQVIST.

Departementschefen, statsrådet Stadener, anmäler fråga om bestämmelser rörande kyrklig samfällighet i Göteborg samt anför:

**Gällande
bestämmel-
ser.**

För Göteborgs stads territoriella församlingar med undantag av Lundby och Örgryte gäller förordningen den 5 maj 1882 (nr 20) angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg, med däri genom lagar den 15 april 1904 (nr 13, sid. 7), den 29 november 1906 (nr 100, sid. 2), den 25 juni 1917 (nr 461) och den 4 juni 1926 (nr 154) vidtagna ändringar.

Enligt denna förordning utgöra församlingarna i ekonomiskt hänseende en enhet, såsom följd varav till församlingarnas gemensamma kassa, som omfattar församlingarnas alla tillhörigheter, skola ingå alla avgifter, vilka för kyrkoväsendet uttaxeras eller eljest inflyta, varemot kostnaderna för den kyrkliga organisationen samt för prästerskapets och kyrkobetjäningens avlönande bestridas av samhället i dess helhet. Såsom församlingarnas gemensamma angelägenheter behandlas enligt nämnda förordning de i § 2 mom. 4, 5, 6, 7, 9 och 10 av kyrkostämmoförordningen den 21 mars 1862 upptagna ärenden med undantag av dem, som röra stadens folkskoleväsende. Församlingarnas beslutanderätt i gemensamma ärenden utövas av femtio kyrkofullmäktige, valda av församlingarnas på kyrkostämma röstgäande medlemmar. Verkställighet och förvaltning tillkomma en kyrkonämnd, utsedd av kyrkofullmäktige på så sätt, att från var och en av de särskilda församlingarna utses en av ledamöterna i församlingens kyrkoråd.

För närmare kändedom om förordningens bestämmelser får jag hänvisa till författningen, vilken, sådan den lyder efter de däri vidtagna ändringarna, torde få såsom *bilaga* fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende.

Historik.

Beträffande uppkomsten av den kyrkliga gemenskapen i Göteborg och tidigare framkomna förslag till rättslig reglering av densamma vill jag erinra om följande.

Ännu i början av 1870-talet hade Göteborgs stad endast en territoriell församling, Gustavi eller Domkyrkoförsamlingen. Därjämte var enligt beslut den 1 februari 1867 Karl Johans till Örgryte pastorat hörande församling införlivad med staden i världsligt hänseende. Vidare funnos tre icke territoriella församlingar, nämligen Kristine eller Tyska församlingen, bestående av såväl tyska som svenska medlemmar, Garnisonsförsamlingen samt Hospitalsförsamlingen. Vid denna tid fanns inom Domkyrkoförsamlingens område i stadsdelen Haga ännu en kyrka. Genom beslut den 5 juli 1872 förklarade Kungl. Maj:t, att Karl Johans församling skulle efter den dåvarande kyrkoherdens avgång skiljas från Örgryte pastorat och förläggas till staden jämväl i kyrkligt hänseende samt att stadens sålunda förökade område skulle indelas i territoriella församlingar.

I samband med den sålunda beslutade indelningen av de territoriella församlingarna i Göteborg och den samtidigt genomförda löneregleringen för prästerskapet därstädes tillkom den nu bestående gemenskapen. Förslag till förordning angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd hade ursprungligen upprättats av den år 1867 tillsatta löneregleringsnämnd, som hade att bereda frågan om regleringen av lönerna för prästerskapet i staden. Genom proposition den 11 mars 1881 (nr 21) blev förslaget framlagt för riksdagen. Skälet till att förslaget hänsköts till riksdagens prövning angavs vara, att de föreslagna bestämmelserna innebure dels avvikelser från och dels tillägg till de i kyrkostämmoförordningen givna allmänna föreskrifterna om hithörande ärendens behandling och således vore jämlikt § 57 regeringsformen beroende av riksdagens bifall.

Sedan riksdagen med vissa ändringar antagit Kungl. Maj:ts förslag, utfärdades den 5 maj 1882 nu gällande förordning.

Genom beslut samma dag förordnades, att Göteborgs stad med Karl Johans församling och vissa med staden införlivade lägenheter skulle indelas i sex territoriella församlingar, nämligen Gustavi eller Domkyrkoförsamlingen, Kristine församling, Gamlestadsförsamlingen, Hagaförsamlingen, Masthuggsförsamlingen och Karl Johans församling. Vidare förordnades, att den för Kristine församlingens svenska och tyska avdelningar gemensamma kyrkan skulle upplåtas till begagnande även av Kristine territoriella församling samt att kyrka i Masthuggsförsamlingen skulle, så snart ske kunde, uppföras. Härjämte fastställdes lönereglering för prästerskapet i Göteborgs stads territoriella församlingar.

Enligt beslut den 27 april 1906 genomfördes ny gränsreglering mellan de territoriella församlingarna i Göteborg, varvid tre nya församlingar tillkommo, nämligen Oskar Fredriks, Annedals och Vasa församlingar.

Slutligen har genom beslut den 8 juni 1928 Vasa församling delats i två, Vasa församling och Johannebergs församling. Den sistnämnda skall, intill dess kyrka blivit uppförd och invigd, såsom församlingskyrka använda det s. k. Landalakapellet.

Inom Göteborgs stads område äro belägna ytterligare två församlingar, som var för sig utgör eget pastorat, nämligen Lundby och Örgryte församlingar. Lundby kommun är enligt beslut den 3 mars 1905 och Örgryte kommun enligt beslut den 19 augusti 1921 införlivade med staden i administrativt, kommunalt och judiciellt hänseende. I rent kyrkligt avseende äro nämnda två församlingar skilda från Göteborgs stad och bestrida själva sina utgifter för prästerskapets avlöning och övriga kyrkliga ändamål. Lundby församling har under år 1928 hos Kungl. Maj:t anhållit att införlivas med staden även i ecklesiastikt hänseende. Detta ärende är alltjämt beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

*Kyrkofull-
mäktigsak-
kunniga
1922.*

De så kallade kyrkofullmäktigsakkunniga framlade i sitt den 30 december 1922 avgivna betänkande bland annat förslag till lag om församlingsstyrelse samt till lag med vissa bestämmelser angående de kyrkliga förhållandena i Göteborg. Förstnämnda lagförslag innehöll jämte annat bestämmelser om rätt för Kungl. Maj:t att förordna, att två eller flera församlingar skulle för vården av samtliga i lagen avsedda kyrkliga angelägenheter eller av samtliga angelägenheter av ekonomisk natur bilda en kyrklig samfällighet. Förslaget till lag om de kyrkliga förhållandena i Göteborg var avsett att ersätta 1882 års förordning och innehöll därutöver endast, att stadens territoriella församlingar skulle för vården av vissa angivna, i förslaget till lag om församlingsstyrelse omförmälda angelägenheter utgöra en sådan kyrklig samfällighet, som omförmäldes i sistnämnda lag, att samfällighetens beslutanderätt skulle utövas av kyrkofullmäktige till ett antal av femtio samt att såväl beträffande valet av fullmäktige som jämväl i övrigt bestämmelserna i förslaget till lag om församlingsstyrelse skulle i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Därjämte föreslogos vissa övergångsbestämmelser.

Såsom motivering för detta lagförslag anförde de sakkunniga i huvudsak:

De sakkunniga hava kommit till den uppfattningen, att bestämmelserna rörande den kyrkliga självstyrelsens utövning beträffande Göteborg böra bliva desamma som dem de sakkunniga i allmänhet föreslå. Den ekonomiska gemensamhet, som består mellan kyrkoförsamlingarna i Göteborg, är intet annat än en sådan »kyrklig samfällighet», omfattande samtliga kyrkliga angelägenheter av ekonomisk art, som omförmäles i förslaget till lag om församlingsstyrelse. Det synes vid sådant förhållande mindre lämpligt att för Göteborg fortfarande upprätthålla en särställning på ett område, som genom den nya lagen kommer att allmängiltigt ordnas.

Då emellertid en sådan samfällighet i fråga om Göteborg redan förefinnes, har det ansetts mindre riktigt att låta dess fortbestånd bli beroende på nytt förordnande av Kungl. Maj:t. Föreskrift därom torde i stället böra lämnas i lag samtidigt med att den nuvarande särskilda förordningen för Göteborg upphäves. Därvid har även ansetts lämpligt att i lagen fixera antalet fullmäktige i samfälligheten till femtio.

I övrigt torde ej andra bestämmelser erfordras än dels en föreskrift att, sedan sålunda förordningen den 5 maj 1882 upphävts, stadgandena i lagen

om församlingsstyrelse skola i tillämpliga delar för staden lända till efterrättelse, dels ock nödiga övergångsbestämmelser.

Över de sakkunnigas förslag inhämtades yttranden från myndigheter och sammanslutningar. Förslagen blevo emellertid icke framlagda för riksdagen.

På våren 1929 lät min företrädare i ämbetet med anledning av riksdagens vid flera tillfällen uttalade uppfattning rörande behovet av ändringar i reglerna om församlingarnas organisation m. m. inom departementet verkställa en omarbetning av gällande bestämmelser rörande den kyrkliga kommunen. Det sålunda verkställda arbetet ledde till uppgörande av utkast till, bland annat, lagar om församlingsstyrelse, om kommunala val samt om införande av lagen om församlingsstyrelse m. m.

I utkastet till lag om församlingsstyrelse hade intagits föreskrift att, när skäl därtill föreläge, Kungl. Maj:t ägde förordna, att två eller flera församlingar eller delar av skilda församlingar skulle för värden om de i lagen avsedda angelägenheterna eller vissa av dem utgöra en kyrklig samfällighet. Enligt utkastet till promulgationslag skulle 1882 års förordning upphöra att gälla. I en till utkasten upprättad promemoria anfördes, att tillräckliga skäl icke ansetts föreligga att bibehålla de särskilda bestämmelser, som gällde för Göteborg. Därest församlingarna i nämnda stad borde även framdeles bilda en ekonomisk enhet, syntes detta kunna ordnas sålunda, att Kungl. Maj:t förordnade, att församlingarna skulle beträffande samtliga ekonomiska angelägenheter bilda en kyrklig samfällighet.

Över utkasten jämte promemorian inhämtades yttranden av, bland andra, de av Göteborgs stads församlingar, som ingå i den nuvarande samfälligheten, kyrkofullmäktige i Göteborg samt domkapitlet och länsstyrelsen därstädes.

Vad först angick frågan om bibehållande av ekonomisk gemenskap mellan Göteborgs församlingar anförde *länsstyrelsen* i huvudsak:

Genom förordningen den 5 maj 1882 utgjorde Göteborg i kyrkligt hänseende en enhet med i stort sett just de förmåner, som den ifrågasatta lagen om församlingsstyrelse åsyftade att tillgodose. Icke förty angäve utkastet till lag om införande av lagen om församlingsstyrelse m. m., att i och med tillkomsten av sistnämnda lag denna enhet skulle brytas för att *eventuellt*, därest Kungl. Maj:t så förordnade, uppstå i annan form. Att för en dylik åtgärd tarvades mycket starka skäl, vore påtagligt. Motiveringen för lagutkastets ståndpunkt vore emellertid allenast, att »tillräckliga skäl hava icke ansetts föreligga att bibehålla de särskilda bestämmelser, som nu gälla för Göteborg». Denna motivering, om den ens kunde så kallas, gäve ganska klart vid handen, att frågan överhuvud icke ägnats någon större uppmärksamhet och att i allt fall innebörden av den nu befintliga enhetens brytande icke blivit tillräckligt genomtänkt. Skulle den äldre enheten, om också endast för en tid, slopas, skulle detta kunna draga med sig en synnerligen vidlyftig likvidation mellan samfälligheten och de särskilda församlingarna. Redan den omständigheten, att enheten bestått i nära 50 år, borde göra tydligt, att en dylik likvidation skulle bliva ytterst svår att med rättvisa genomföra.

Lagutkast
1929.

Yttranden
över 1929 års
utkast.

Hur svår den i verkligheten skulle bliva, framginge däraf, att under den sålunda gångna tiden församlingarna gemensamt bidragit till kostnaderna för uppförande av ett flertal församlingskyrkor, anskaffande av församlingshem, byggande av bostäder för prästerskapet m. m. och att både dessa byggnader och begravningsplatser utgjorde den nuvarande kyrkokommunens gemensamma egendom. Huru skulle denna egendom fördelas med tillbörligt beaktande däraf, att en nybildad församling ännu saknade kyrka, att församlingshus funnes endast inom vissa församlingar och att givetvis de församlingar, som sålunda ännu ej fått sina byggnadsfrågor ordnade, måste hava rättvisa krav på bidrag därtill från övriga församlingar? Huru skulle förhållas med likviderandet av gemensamma lån, vilka kommit allenast viss församling tillgodo, exempelvis för kyrkobyggnad? Kunde överhuvud uppdelning mellan församlingarna göras av gemensamma lån utan vederbörande långivares medgivande? Allenast dessa spörsmål, vilka ingalunda uttömmande angåve de oklara punkterna vid en likvidation, torde tillräckligt antyda svårigheterna vid en sådan. Länsstyrelsen funne för sin del frågan ligga så, att icke blott »tillräckliga» utan mycket starka skäl talade för den nuvarande samfällighetens bibehållande i Göteborg, under det att svårligen något verkligt skäl för dess brytande torde kunna framläggas. Då för Stockholm i varje fall avsåges en särställning, kunde ju icke ens kravet på likformighet åberopas därför.

Liknande synpunkter anfördes av *kyrkofullmäktige i Göteborg*, som yttrade bland annat:

Det låge i öppen dag, att därest den långvariga gemenskapen mellan stadens församlingar skulle upphöra, det måste möta högst betydande svårigheter att åstadkomma en tillfredsställande och rättvis likvidering mellan de olika församlingar, varav gemenskapen bestode.

I berörda avseende kunde framhållas, hurusom under den gångna tiden församlingarna gemensamt bidragit till kostnaderna för uppförande av ett flertal församlingskyrkor och anskaffande av församlingshus för bostäder åt prästerskapet m. m. Då emellertid den nyblivna Johannebergsförsamlingen saknade församlingskyrka och flertalet församlingar icke hade församlingshus, torde billigheten kräva, att vederbörande församlingar icke utan vederlag i en eller annan form till församlingar, som vore i avsaknad av kyrka eller församlingshus tilldelas inom dem belägna kyrkor och församlingshus. Inom en icke avlägsen framtid torde ytterligare församlingsdelningar tarvas. Fråga förelåge redan om Carl Johans församlings delning. Även för dessa fall torde med fog kunna ifrågasättas, huruvida icke de äldre församlingarna rättvisligen borde kontribuera till blivande kyrkobyggnader, eftersom de nya församlingarna tidigare bidragit till kostnaderna för redan befintliga kyrkor i andra församlingar. Vidare ansvarade församlingarna gemensamt för åtskilliga lån. Vid den ekonomiska gemenskapens brytande torde denna ansvarighet böra fördelas mellan de särskilda församlingarna, vartill syntes erfordras vederbörande långivares samtycke. Vidare utgjorde stadens begravningsplatser och deras förvaltning en för samtliga territoriella församlingar gemensam angelägenhet, som väl torde alltjämt böra bestå såsom sådan, även om gemenskapen mellan församlingarna i övrigt skulle upphöra. En form därför måste i så fall utfinnas.

Av det anförda torde framgå, att en likvidering mellan församlingarna av den bestående ekonomiska gemenskapen icke utan mycket betydande svårigheter läte sig genomföras och att en fullständig upplösning av densamma

knappast läte sig tänkas. Dessa förhållanden utgjorde uppenbarligen ett tungt vägande skäl för den ekonomiska gemenskapens bibehållande. Därtill komme, att den nuvarande organisationen finge anses hava i stort sett visat sig för de kyrkliga angelägenheterna gagnelig. En uppenbar fördel vore den skatteutjämning, som gemenskapen medfört mellan de ekonomiskt bärkraftigare församlingarna och de i sådant avseende svagare, vilka senare eljest torde hava betungats med högre kyrkoutskylder. En annan fördel måste anses vara den likformighet, som kunnat genomföras i avlönings- och pensionshänseende för de särskilda församlingarnas befattningshavare. Över huvud torde med skäl kunna sägas, att den nuvarande organisationen varit för församlingarna ekonomiskt förmånlig.

Å andra sidan kunde det kanske ej förnekas, att intresset för de kyrkliga angelägenheterna skulle stärkas, därest något större självbestämmningsrätt än den rådande kunde inrymmas åt församlingarnas representationer.

Vid övervägande av de skäl, som talade för eller emot ett bibehållande av den nuvarande organisationen, hade kyrkofullmäktige kommit till den uppfattningen, att densamma borde i huvudsak bibehållas. Med åberopande av vad sålunda anförts ville kyrkofullmäktige hemställa, att för den händelse utkastet skulle bliva lag, erforderliga bestämmelser måtte meddelas av sådant innehåll, att den rådande ekonomiska gemenskapen mellan Göteborgs territoriella församlingar måtte komma att i huvudsak bestå i sin nuvarande form, dock med den inskränkning, att åt de särskilda församlingarnas kyrkofullmäktige tillerkändes rätt att besluta rörande smärre, vederbörande församling enskilt avseende utgifter, i enlighet med vad därom kunde varda i laga ordning närmare bestämt.

Kyrkofullmäktiges yttrande beslöts med 26 röster mot 16, vilka avgåvos för ett uttalande av i huvudsak följande innehåll:

Det kunde icke förnekas, att den kyrkliga organisationen under den tid, som gått, för Göteborgs territoriella församlingar i många avseenden varit gagnelig. Men lika litet kunde man neka till, att den visat sig medföra flera olägenheter för det kyrkliga arbetet i lokalförsamlingarna, och detta hade blivit uppenbart ju längre dess mer.

Det vore klart, att den enskilda församlingens kyrkliga behov icke alltid på bästa sätt blivit tillgodosedda, då de skulle avgöras av representanter för ett så stort område som Göteborgs stad. En ytterligare utveckling av staden och därmed följande församlingsdelningar skulle hava till följd, att lokalförsamlingen komme i ännu ogynnsammare ställning såsom ännu fåtaligare representerad i den gemensamma fullmäktiginstitutionen. Det kyrkliga intresset i den enskilda församlingen bleve i samma mån tillbakaträngt, då den i även viktiga interna frågor vore helt beroende av en institution, som kanske nedvoterat även ett legitimt behov.

Exemplet från Göteborg hade ju icke heller manat till efterföljd. Det vore snart 50 år Göteborgs kyrkofullmäktige existerat, men intet av Sveriges större stadssamhällen hade följt i dess spår. Även denna iakttagelse borde hava något att säga, då det gällde att kyrkligt bedöma betydelsen av Göteborgs kyrkofullmäktiginstitution. Tiden torde vara inne, då även Göteborgs territoriella församlingar bleve i huvudsak likställda med övriga församlingar i riket.

Naturligtvis komme det att erbjuda svårigheter att åstadkomma en tillfredsställande och rättvis likvidering mellan de olika församlingarna, och

även för framtiden måste väl någon samfällighet bestå mellan de Göteborgs församlingar, som hade så mycket gemensamt. Men en sådan delvis samfällighet vore i utkastet förutsatt såsom möjlig, och svårigheterna att verkställa en partiell likvidering torde icke vara större än att de kunde lösas.

Då det syntes reservanternas, att en lag enligt utkastet skulle bliva befrämjande för församlingslivet, ville de föreslå kyrkofullmäktige hemställa, att, för den händelse utkastet skulle bliva lag, den komme att i huvudsak gälla även för Göteborgs territoriella församlingar samt att även för framtiden en samfällig representation måtte förekomma, som hade att besluta beträffande gemensamma skulder och tillgångar, de gemensamma begravningsplatserna och möjligen även i andra frågor i enlighet med vad därom kunde varda i laga ordning närmare bestämt.

Även *domkapitlet* uttalade sig för viss ändring i nuvarande förhållanden. Härom anförde *domkapitlet*:

Det hade länge varit ett önskemål inom Göteborgs kyrkligt intresserade kretsar och långt utöver dessa, att de särskilda församlingarna tillförsäkrades större självständighet i avseende å ekonomiska frågor. Önskligt vore, att kyrkofullmäktige finge utses för varje församling, och att de angelägenheter, som vore av lokalt intresse, finge av dem ordnas. Gemensam inkomst- och utgiftsstat borde däremot finnas i avseende å sådana utgifter, som reglerades genom allmän lag, såsom t. ex. lönestaten för prästerskapet, varjämte givetvis de ekonomiska angelägenheter, såsom lån samt löner och pensioner, beträffande vilka kyrkoinstitutionen redan iklätt sig garantier, fortfarande borde handhavas av en för församlingarna gemensam representation.

Vidkommande frågan om den lämpligaste formen för den gemenskap, som ansågs böra bestå mellan Göteborgs församlingar, uttalade sig *länsstyrelsen* för ett bibehållande av den nuvarande organisationen. *Länsstyrelsen* anförde vidare:

Måhända borde utkastets regler för kyrklig samfällighet kunna i så måtto visa sig lämpliga, att därigenom kunde utfinnas en praktisk form för anslutning även av Lundby och Örgryte församlingar till den redan befintliga gemenskapen. Med andra ord, en ytterligare samfällighet, bestående av denna gemenskap såsom enhet samt nämnda två församlingar, borde icke vara otänkbar såsom övergångsform för dessa församlingars fullständiga införlivning i den stora kyrkokommunen.

Jämväl *tre av Göteborgs territoriella församlingar* förordade, att nu gällande organisation fortfarande måtte bestå. En församling hemställde, att Kungl. Maj:t måtte genom särskild förordning bestämma, att stadens kyrkofullmäktiginstitution allfort skulle bibehållas såsom en kyrklig samfällighet beträffande samtliga ekonomiska angelägenheter.

Däremot ansågo *domkapitlet* samt *fyra av stadens församlingar*, att en anordning liknande den, som i utkastet till lag om församlingsstyrelse i Stockholm föreslagits för huvudstaden, måtte komma i tillämpning för Göteborg. Sälunda anförde *Oskar Fredriks församling*:

Då Göteborgs församlingar alltsedan tillkomsten av kyrkofullmäktige i Göteborg hade gemensamma skulder och tillgångar samt gemensamma begravningsplatser, vore det av vikt, att, även sedan kyrkofullmäktigerepresentation införts inom de enskilda församlingarna, en ekonomisk samfällighet komme att äga bestånd, utan att stadens församlingar därför behövde utgöra en sådan »kyrklig samfällighet», som funnes omnämnd i utkastet. Gemensamma ekonomiska angelägenheter, betingade av samtliga församlingars fortsätta delaktighet i befintliga skulder samt utgifter t. ex. för begravningsplatserna, syntes lämpligen kunna handhavas av »församlingsdelegerade», vilka borde utses i likhet med vad som föreslagits för Stockholms vidkommande. Dessa delegerade kunde även eventuellt erhålla befogenhet att föranstalta om en viss skatteutjämning till förmån för stadens ekonomiskt mindre bärkraftiga församlingar.

Vid anmälan i statsråd den 31 januari 1930 av de upprättade utkasten till lagar om församlingsstyrelse samt om införande av lagen om församlingsstyrelse m. m. anförde min företrädare i statsrådsämbetet i fråga om församlingarna i Göteborg följande: Kungl. Maj:t
1930.

Av de återopade yttrandena torde framgå, att en upplösning av den ekonomiska gemenskap, som för närvarande består mellan Göteborgs stads territoriella församlingar, icke är lämplig. Även om det kan göras gällande, att en dylik åtgärd skulle öka åtminstone vissa församlingars möjligheter att tillgodose församlingarnas inre kyrkliga intressen, bör dock beaktas, att denna gemenskap för flertalet församlingar medför avsevärda fördelar. En upplösning av gemenskapen skulle även, såsom i yttrandena påpekats, vara förenad med stora svårigheter. Härtill kommer, att en viss ökad rörelsefrihet möjligen kan beredas församlingarna utan gemenskapens hävande.

Om sålunda gemenskapen mellan ifrågavarande församlingar anses böra bibehållas, uppstår spørsmålet, huruvida detta bör ske i den form, som anvisas i det föreliggande förslaget till lag om församlingsstyrelse, eller den nuvarande organisationen bör upprätthållas. Övervägande skäl synas tala för det förra alternativet. Den gemenskap, som nu består, faller helt inom det begrepp, kyrklig samfällighet, som behandlas i lagförslaget, och det synes näppeligen påkallat att, sedan allmängiltiga regler sålunda givits, bibehålla särskilda bestämmelser för en speciell samfällighet. Ett bevarande av den nuvarande organisationen för samfälligheten kan även antagas komma att medföra vissa svårigheter, då den nya lagen om församlingsstyrelse blir tillämplig i fråga om de särskilda församlingarna. Det måste anses oegentligt, att ledamöter av kyrkofullmäktige i samfälligheten och i församlingarna, vilka korporationer framgå ur allmänna val, skola väljas på olika sätt. I allt fall torde den nuvarande ordningen för samfälligheten icke kunna bibehållas utan vissa ändringar i därom gällande föreskrifter. Märkas bör även, att Kungl. Maj:t jämlikt förslaget till lag om församlingsstyrelse äger befogenhet att för samfällighet meddela de ytterligare föreskrifter, som erfordras, och att sålunda, därest vissa särskilda bestämmelser för Göteborg anses påkallade, detta önskemål kan bli tillgodosett.

Vad slutligen angår frågan, huruvida förordnande, att omförmälda församlingar skola utgöra en kyrklig samfällighet enligt den föreslagna lagen, skall meddelas, såsom de sakkunniga¹⁾ ansett, genom lag eller, på sätt i

¹⁾ d. v. s. kyrkofullmäktigsakkunniga i betänkande den 30 december 1922.

utkastet förutsatts, genom ett Kungl. Maj:ts beslut, må framhållas, att beslutanderättens överlämnande till Kungl. Maj:t medför vissa fördelar. Härigenom vinnes möjlighet att lättare vidtaga jämkningar i bestämmelserna, i den mån förhållandena ändra sig. För användande av denna form talar även, att som redan berörts från olika håll hemställts om modifikationer i den nuvarande gemenskapen. Ställning till dessa yrkanden kan icke tagas utan en närmare utredning, och en dylik lärer icke kunna slutföras å sådan tid, att förslag i detta sammanhang kan föreläggas riksdagen. Det är min avsikt att, därest förevarande lagförslag vinna riksdagens bifall, föranstalta om en utredning rörande de särbestämmelser, som kunna erfordras för den blivande samfälligheten i Göteborg. Härvid bör särskilt undersökas, huruvida det är möjligt att utan åsidosättande av andra berättigade intressen tillerkänna de särskilda församlingarna en något ökad frihet. Beslut om samfällighetens bildande bör därefter kunna meddelas i god tid, innan de nya lagarna träda i kraft.

Enligt hemställan av föredraganden beslöt Kungl. Maj:t härefter avlåtande till riksdagen av proposition (nr 100) med förslag till, bland annat, lag om församlingsstyrelse samt lag om införande av lagen om församlingsstyrelse m. m., vilka förslag, så vitt nu är i fråga, anslöto sig till förenämnda utkast. Genom en samma dag efter föredragning av chefen för socialdepartementet avgiven proposition (nr 99) framlades för riksdagen ett förslag till lag om kommunala och kyrkliga val.

*Riksdagen
1930.*

Konstitutionsutskottet, som i huvudsak tillstyrkte de framlagda förslagen till lagar om församlingsstyrelse och om införande av lagen om församlingsstyrelse m. m., yttrade i sitt utlåtande (nr 31) i fråga om församlingarna i Göteborg följande:

Enligt 1882 års förordning utgör Göteborg i kyrkligt hänseende en enhet med i stort sett samma organisation som enligt förslaget till lag om församlingsstyrelse skall tillkomma samfällighet. Utskottet finner uppenbart, att den gemenskap, som sålunda under en tid av omkring femtio år bestått mellan Göteborgs församlingar, icke kan upplösas. Den bör enligt utskottets mening i huvudsak bibehållas i sin nuvarande form, även om såsom kyrkofullmäktige i Göteborg i sitt yttrande framhållit, den ändringen vidtages, att rätt tillerkännes de särskilda församlingarna att besluta rörande smärre, vederbörande församling enskilt avseende utgifter. Med hänsyn härtill och då de kyrkliga förhållandena i Göteborg hittills reglerats genom en av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt antagen författning, finner utskottet mindre lämpligt att samfällighetens fortbestånd göres beroende av en i administrativ ordning meddelad föreskrift. Det synes utskottet riktigare, att bestämmelser härutinnan givas i en särskild lag. En dylik lag, vilken skulle ersätta 1882 års förordning, torde böra i huvudsak innehålla, att de i församlingsstyrelselagen givna föreskrifterna om samfällighet samt kommunala vallagens regler om val av kyrkofullmäktige — med de ändringar och tillägg, som kunna finnas påkallade av lokala förhållanden — göras tillämpliga på den kyrkliga gemenskapen i Göteborg. Frågan om lagens innehåll torde emellertid icke kunna avgöras utan en närmare utredning. Utskottet föreslår därför, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utred-

ning och framläggande av förslag till nya bestämmelser rörande omförmälda gemenskap. Vid denna utredning torde hänsyn böra tagas till de förslag, som framkommit rörande jämkningar i den nuvarande organisationen. Utskottet förutsätter, att utredningsarbetet bedrives på sådant sätt, att förslag kan framläggas för 1931 års riksdag. I avbidan på utfärdande av lagbestämmelser i ämnet torde 1882 års förordning böra bibehållas och föreskrift meddelas, att nyssnämnda stadganden i församlingsstyrelselagen och kommunala vallagen tillsvidare icke skola gälla beträffande nu ifrågakvarande samfällighet.

I enlighet med denna uppfattning hemställde utskottet, att i den föreslagna promulgationslagen till lagen om församlingsstyrelse måtte intagas föreskrift, att intill dess annorledes blivit i lag bestämt vad i lagen om församlingsstyrelse stadgades om kyrklig samfällighet icke skulle äga tillämpning å Göteborgs stads territoriella församlingar samt att kommunala vallagens föreskrifter om val av kyrkofullmäktige icke skulle tillämpas å val av kyrkofullmäktige, som avses i 1882 års förordning.

Kamrarna biföllo utskottets hemställan, varefter riksdagen i skrivelse (nr 331) anhöll, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om skyndsamt utredning i fråga om ersättande av 1882 års förordning med en särskild lag och för 1931 års riksdag framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

De av riksdagen antagna förslagen upphöjdes till lag den 6 juni 1930.

Med anledning av riksdagens nyssnämnda anhållan har inom ecklesiastikdepartementet uppgjorts ett utkast till lag om kyrklig samfällighet i Göteborg. Detsamma har avfattats i anslutning i görligaste mån till nu bestående förhållanden och med hänvisning i de fall, där utkastet ej lämnar föreskrifter, till lagen om församlingsstyrelse.

Över utkastet jämte en därvid fogad promemoria hava yttranden avgivits av samtliga de till den nuvarande kyrkogemenskapen i Göteborg anslutna församlingarna, magistraten i Göteborg, kyrkonämnden och kyrkofullmäktige därstädes samt den 3 december 1930 av domkapitlet i Göteborg, den 13 december 1930 av länsstyrelsen därstädes och den 23 januari 1931 av kammarkollegiet.

Innan jag närmare redogör för innehållet i berörda utkast och för de avgivna yttrandena, i vad de angå utkastets detaljer, ber jag att få något beröra frågan om den tilltänkta författningens natur.

Som nyss nämnades har 1930 års riksdag anhållit om utredning angående ersättande av 1882 års förordning med en ny särskild lag samt om föreläggande för 1931 års riksdag av det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Skälet till att det förslag, som låg till grund för 1882 års förordning, förelades riksdagen, var, som förut är antytt, att ärendet jämlikt § 57 regeeringsformen ansågs påkalla riksdagens medverkan.

Nu föreliggande förslag.

I sitt nyssnämnda yttrande har *kammarkollegiet* upptagit denna fråga och därvid erinrat och anfört följande.

Lagutskottet vid 1881 års riksdag, dit författningsförslaget remitterades, fann detsamma behäftat med bristfälligheter, som icke kunde avhjälpas utan en mera genomförd omarbetning, men hade »då anspråken i avseende å redigeringen vid ifrågavarande särskilda stadganden för en särskild kommun, vilken därtill ock avgivit förslag, icke torde behöva ställa sig lika stora som med avseende å ett förslag till allmän lag» — icke ansett sig böra vidtaga andra än vissa smärre ändringar.

I debatten inom första kammaren rörande författningsförslaget framfördes emellertid av lagutskottets dåvarande ordförande, som varit förhindrad deltaga i ärendets behandling inom utskottet, en anmärkning mot förslaget ifråga av principiell natur. Av denne erinrades sålunda, hurusom de förhållanden, vilka utgjorde föremål för de riksdagens prövning då underställda bestämmelserna ifråga om Göteborg, inom en icke alltför avlägsen framtid kunde förväntas förekomma i åtskilliga andra av rikets större städer. Den lämpligaste utvägen att ordna dessa förhållanden på en gång syntes hava varit att föreslå ett generellt tillägg till gällande kyrkostämmoförfattning. Genom ett sådant tillägg hade kunnat i allmänhet medgivnas, att städer av den omfattning, att flera territoriella församlingar där funnes, vilka vore benägna att överlåta åt en särskild institution att handlägga deras ekonomiska angelägenheter, finge åt kyrkofullmäktige överlämna en så beskaffad beslutanderätt. Stadgandena i ett dylikt generellt tillägg syntes icke hava behövt bliva flera än bestämmelserna i den då framlagda »speciallagen» för Göteborg. Det funnes visserligen en sådan lag för Stockholm, men detta förhållande förklarades lätt därav att, innan kommunallagarna stiftades, funnos för huvudstaden särskild sockenstämmoförordning och särskild anordning i avseende å de kyrkliga angelägenheterna. Med hänsyn särskilt till den långa tid, varunder den då föreliggande frågan berörande Göteborg varit under behandling, ville talaren icke yrka på ett riksdagens avvisande av författningsförslaget men hemställde om regeringens initiativ till ett tillägg till kyrkostämmoförfattningen, »som möjliggjorde för kommande tider att inom denna förordning inrymma sådana författningar som den, varom nu är fråga».

Under den fortsatta debatten om förslaget förklarade sig föredragande departementschefen villig erkänna, att det hade sina stora olägenheter att reglera det kyrkliga kommunalväsendet i en särskild stad medels en speciallag och att det vore långt bättre att förfara så som utskottsordföranden angivit. Saken hade också varit föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet. Frågan om regleringen av förhållandena i Göteborg hade likvisst ansetts synnerligen trängande och det hade icke ansetts riktigt att äventyra lösningen av denna fråga genom dess sammankopplande med ett förslag till sakens ordnande på annat sätt, som kanske skulle möta principiella betänkligheter inom representationen.

Såsom ytterligare belysande för den ifrågavarande förordningens natur av »speciallag» må förtjäna en erinran, att riksdagens medverkan vid dess tillkomst grundade sig å en tolkning av § 57 regeringsformen, som från Kungl. Maj:ts sida varken tidigare tillämpats eller sedermera upprätthållits. För åtskilliga andra av landets större städer har sålunda — på sätt också framgår

av propositionen nr 100 till 1930 års riksdag — organiserats ekonomisk gemenskap mellan därinom varande församlingar utan att riksdagens prövning härför påkallats. Så har exempelvis skett för Malmö genom nådigt brev den 18 april 1873 och för Örebro genom nådigt beslut den 7 november 1919. Obestriddigt är att den av Kungl. Maj:t i administrativ väg för dessa städers vidkommande sanktionerade ordningen innefattat en avvikelse från 1862 års kyrkostämmoförordning av samma art som den för staden Göteborgs del genom 1882 års förordning vidtagna regleringen.

De vid behandlingen av förevarande fråga vid 1881 års riksdag efterlysta generella lagstadganden, som skulle befria riksdagen från stiftandet av här ifrågavarande slag av speciallagar, äro numera förverkligade och föreligga i de i lagen om församlingsstyrelse införda bestämmelserna om kyrkliga samfälligheter. Att det oaktat, då en nyreglering på grundval av församlingsstyrelselagen nu påkallas av den kyrkligt-ekonomiska organisationen i såväl Göteborg som här i övrigt åsyftade större städer, bereda föreskrifterna för Göteborg en speciell statsrättslig karaktär synes — redan från formell synpunkt — desto mindre riktigt som härför icke ens kan åberopas Göteborgsförsamlingarnas storleksförhållanden. Enligt senaste tillgängliga folkmängdssiffror utvisar en av Malmö stads församlingar (S:t Pauli) ett till och med icke obetydligt större befolkningstal (36,793) än någon av församlingarna inom rikets andra stad.

Mot ett upprätthållande av den hittillsvarande, av till synes tillfälliga omständigheter betingade lagformen för de ifrågavarande författningsbestämmelserna för Göteborg, tala emellertid ävenledes påtagliga praktiska skäl.

Enligt det remitterade lagutkastet uppräknas i 1 § de församlingar i Göteborg, som avses skola bilda en kyrklig samfällighet. De angivna församlingarna äro tio till antalet och utgöras av dem, som hittills varit samman slutna i den organiserade gemenskapen.

Skulle nu, såsom från riksdagens sida ifrågasatts, de för Göteborgssamfälligheten nu erforderliga specialbestämmelser erhålla natur av lag och skulle därvid samfällighetens omfattning angivas på sätt i det remitterade lagutkastet föreslagits, bleve härav följd, att varje fråga om anslutning till samfälligheten av ytterligare någon av församlingarna inom staden finge hänskjutas till riksdagens prövning. Denna riksdagens prövning skulle då givetvis icke kunna begränsas till enbart frågan om själva anslutningen utan måste tydligen utsträckas jämväl till de eventuella villkoren för åtgärden ifråga. En sådan behandlingsordning skulle till riksdagen förlägga prövningen av förvaltningsfrågor, som eljest enligt gällande lagstiftning rörande ändring i landets kommunala och ecklesiastika indelning äro förbehållna Kungl. Maj:t.

Till undvikande av sådana i hög grad olägliga konsekvenser, som här berörts, skulle väl kunna tänkas ett infogande i den tilltänkta speciallagen av ett allmänt bemyndigande för Kungl. Maj:t att, där anledning därtill uppkomme, lämna medgivande till upptagande av ytterligare församling eller församlingar i samfälligheten. En sådan bestämmelse, vilken väl i så fall borde förbindas med ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att även lämna medgivande för en samfälligheten tillhörande församling att *utträda* ur densamma, skulle dock obestriddigen innebära en ofornlighet. Även andra i lagutkastet nu reglerade förhållanden — exempelvis antalet kyrkofullmäktige — finge väl under sådan förutsättning överlämnas till Kungl. Maj:ts sär-

skilda beslutanderätt. »Lagen» skulle, med sådana förbehåll, närmast framstå såsom ett — mer eller mindre — tomt skal.

Lagen om införande av lagen om församlingsstyrelse m. m. upptager, i 1 § sista stycket, följande stadgande.

Intill dess annorledes blivit i lag bestämt, skall vad i lagen om församlingsstyrelse stadgas om kyrklig samfällighet icke äga tillämpning å Göteborgs stads territoriella församlingar och skola ej heller de i kommunala vallagen givna föreskrifterna om val av kyrkofullmäktige tillämpas beträffande val av kyrkofullmäktige, som avses i förordningen den 5 maj 1882 angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg.

I 8 § av oformälda promulgationslag stadgas vidare, att närmare föreskrifter om tillämpning av denna lag med avseende å kyrkliga samfälligheter, som avses i 1 § i lagen om församlingsstyrelse, meddelas av Konungen.

Kammarkollegiet har, på grund av vad kollegiet sålunda anfört och med hänsyn därjämte till innehållet i nyss återgivna lagrum, förordnat, att till riksdagen måtte avlåtas förslag till lag av innehåll, *dels* att vad i lagen om församlingsstyrelse ävensom lagen om införande av nämnda lag m. m. stadgas om kyrklig samfällighet skall äga tillämpning å Göteborgs stads territoriella församlingar *dels* att förordningen den 5 maj 1882 (n:r 20) angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg med däri senare gjorda ändringar och tillägg skall från och med dag, som Kungl. Maj:t skall äga bestämma, upphöra att gälla.

Kammarkollegiet föreslår vidare, att vid riksdagens bifall härtill, det remitterade lagutkastet — efter överarbetning av de däri föreslagna bestämmelserna — lägges till grund för den erforderliga, administrativa författningsregleringen i ämnet.

Kollegiet har emellertid, för den händelse Kungl. Maj:t likväl skulle finna skäl förelägga riksdagen ett förslag till författning i huvudsaklig överensstämmelse med det remitterade lagutkastet, yttrat sig jämväl rörande det sammans detaljer.

Departementschefen. Vad kammarkollegiet sålunda anfört och föreslagit synes mig vara värt den största uppmärksamhet. Då emellertid riksdagen, som förut nämnts, uttalat sig för att de bestämmelser, som i förevarande ämne böra utfärdas, skola givas i en särskild lag, har jag ansett mig böra framlägga förslag till en sådan.

Till närmare utveckling av detta förslag går jag nu att särskilt behandla varje paragraf i förslaget och börjar därvid med den lydelse, paragrafen fått i utkastet. Därefter anföres den i promemorian givna kommentaren till paragrafen.

1 §.

Enligt utkastet hade denna paragraf följande lydelse:

Utkastet.

Följande församlingar i Göteborg, nämligen Gustavi eller Domkyrkoförsamlingen, Kristine församling, Gamlestads församling, Vasa församling, Johannebergs församling, Haga församling, Annedals församling, Masthuggs församling, Oskar Fredriks församling och Karl Johans församling, skola för vården om de angelägenheter, som avses i 2 § mom. c), d), e), f), g) och j) i lagen den 6 juni 1930 om församlingsstyrelse bilda en kyrklig samfällighet. I följd härav skola församlingarnas tillhörigheter ävensom de avgifter, som uttaxeras för kyrkoväsendet eller eljest inflyta, vara samfällighetens tillgångar och användas för dess behov.

Beträffande denna paragraf anfördes i promemorian:

Den kyrkliga samfälligheten förutsättes skola hava sin nuvarande omfattning. Frågan om Lundby och Örgryte församlingars eventuella anslutning till samfälligheten beröres icke här.

Promemorian.

Uppdelningen av befogenhetsområden mellan samfälligheten och de enskilda församlingarna överensstämmer så nära som möjligt med nuvarande förhållanden.

Angående Lundby och Örgryte församlingar har *kammarkollegiet* anfört följande:

Myndigheterna.

Hos Kungl. Maj:t har Lundby församling, i en den 17 mars 1928 till Kungl. Maj:t inkommen ansökan, hemställt, att församlingen måtte — från och med viss, numera förfluten tid — upptagas i den för stadens äldre församlingar gällande kyrkliga gemenskapen. Sedan ortsmyndigheternas yttrande i ärendet den 18 december 1930 inkommit till collegium, är ärendet för närvarande beroende på collegii prövning. I ärendet har upplysts, bland annat, hurusom Lundby församling med sin betydande skuldbörda och en hög utdebitering för kyrkliga utgifter för närvarande intager en ogynnsam ställning i jämförelse med stadens i den kyrkliga gemenskapen ingående församlingar. En införlivning av Lundby församling i nämnda gemenskap skulle följaktligen, därest icke särskilda villkor för åtgärden uppställdes, komma att medföra en avsevärd försämring av samfällighetens ekonomi. Med hänsyn såväl härtill som till vissa andra förhållanden, på vilka collegium i detta sammanhang icke har anledning ingå, hava väl samtliga i ärendet hörda myndigheter och övriga vederbörande ställt sig avvisande mot bifall, i allt fall tillsvidare, till Lundby församlings här omförmälda framställning. För egen del har collegium ännu icke varit i tillfälle att ägna detta ärende slutlig behandling. Med säkerhet läser emellertid kunna förväntas, att — även om Lundby församlings nu ifrågavarande framställning om dess upptagande i stadens gemensamma kyrkoorganisation skulle anses icke för närvarande böra föranleda någon åtgärd — denna fråga åter inom kort kommer att göras aktuell och därvid sannolikt påkalla en positiv lösning.

Ifråga om Örgryte föreligger ett i viss mån likartat förhållande. Enligt uppgift i handlingarna till nyssberörda ärende beträffande Lundby har under år 1929 även Örgryte församling haft under övervägande väckt förslag om

åtgärder för församlingens förening med Göteborg jämväl i ecklesiastikt hänseende. Församlingens flertal lär likväl hava ställt sig avvisande till förslaget. Klart är emellertid, att frågan om en dylik anslutning även för Örgrytes del åter när som helst kan bliva förd fram på dagordningen.

Kollegium anser sig böra jämväl upplysa, att under kollegii inseende för närvarande pågår utredning rörande införlivning med Göteborg av områden tillhörande dels Torslanda socken dels Björlanda socken. Av utredningsmannen har i nämnda ärenden intagits den ståndpunkten att införlivningen av de ifrågasatta områdena icke syntes böra äga rum med mindre än att socknarna i sin helhet inkorporerades. Angående utsiktarna för en sådan åtgärds realiserande kan collegium nu icke göra något uttalande. Det kvarstår dock, på grund av vad här nämnts, såsom en möjlighet att räkna med, att kretsen av Göteborgsförsamlingar, icke anslutna till den kyrkliga gemenskapen därstädes, kan komma att inom en nära framtid ytterligare ökas samt att följaktligen även fråga om en eventuellt nyinförlivad kommuns upptagande i den nämnda kyrkoorganisationen kan komma att påkalla beslut.

Av *Oskar Fredriks församlings kyrkoråd* har föreslagits, att orden »vara samfällighetens tillgångar och användas för dess behov» måtte utbytas mot uttrycket »disponeras av samfälligheten och användas för dess behov.»

Rörande denna anmärkning har *kammarkollegiet* anfört:

Anmärkningen synes avse frågan om äganderätten till de gemensamma tillgångarna. Församlingar, ingående i kyrklig samfällighet, torde, där samfälligheten är total — eller sålunda avser samtliga kyrkliga angelägenheter av såväl ekonomisk som annan natur — hava uppgått i en (ny) kyrklig kommun. Denna mening omfattades också tydligen av kyrkofullmäktigsakkunniga (betänkande 1922 sid. 202): »Den kyrkliga samfälligheten är nämligen liksom församlingen att anse såsom en kyrklig primärkommun». Och i propositionen nr 100 till 1930 års riksdag (sid. 94) anföres, bland annat, hurusom fullständig gemenskap uppkommit mellan församlingarna i Jönköping, »vilka sammansmält till en enda kyrklig primärkommun». Där den kyrkliga samfälligheten omfattar samtliga angelägenheter jämlikt församlingsstyrelselagen, torde därför all församlingsegendom, som icke är av stiftelsekaraktär, tillhöra samfälligheten.

Är gemenskapen ej total i nyss angiven mening men väl i ekonomiskt hänseende fullständig, lära de särskilda församlingarna ej kunna förvägras erkännande såsom offentligrättsliga korporationer. Huruvida de även må betraktas såsom privaträttsliga rättssubjekt synes däremot tveklaktigt. Bäst grundad synes collegium den uppfattningen, att samfälligheten även för detta fall, i församlingarnas ställe, uppbär dessas rättigheter samt svarar för deras skyldigheter. Härför synes i allt fall tala den allmänna bestämmelsen i 1 § andra stycket församlingsstyrelselagen, att beträffande kyrklig samfällighet skall med avseende å värden om gemensamma angelägenheter, i den mån ej annat är stadgat, i tillämpliga delar gälla vad i lagen stadgas om församling.

Då den ekonomiska gemenskapen i det föreliggande fallet avses att vara total, vill det sålunda synas som om den framställda anmärkningen mot formulering av sista punkten i förevarande paragraf skulle sakna fog. Vill man åter undvika ett uttryck, som hänför sig till äganderättsförhållandet, synes detta kunna ske genom att orden »vara samfällighetens tillgångar» uteslutas.

Det torde vara nödvändigt att i denna paragraf intaga en uppräknig av de församlingar, som skola tillhöra samfälligheten. Visserligen kommer detta att medföra, att församling icke kan inträda i eller utgå ur samfälligheten utan att ändring verkställas i paragrafen. Emellertid bör märkas, att en ändring av samfällighetens omfattning i regel kommer att nödvändiggöra en jämkning jämväl i föreskriften om kyrkofullmäktiges antal samt att nu berörda olägenhet torde vara ofrånkomlig, därest reglerna om ifrågasvarande samfällighet givas i lag.

Departementschefen.

Jag tillåter mig att i detta sammanhang framhålla, att det från vissa synpunkter sett knappast är någon fördel för en församling att införlivas med en så omfattande samfällighet som den ifrågasvarande. Möjligheten till förslappande av församlingskänslan och av den enskildes känsla av medansvar för sin församling ligger otvivelaktigt närmare, sedan församlingen blivit infogad i samfällighet. Även torde det därefter bliva svårare att få förverkligade mera speciella önskemål, som kunna vara av största betydelse för församlingen, dessa önskemål må gälla församlingens sociala och allmänna angelägenheter eller dess religiösa intressen. Med det nu sagda har jag ingalunda velat förneka, att sådana omständigheter kunna föreligga, som — visserligen ur andra synpunkter än de berörda — göra ett upptagande av en församling i samfälligheten önskvärt och nyttigt.

Med hänsyn därtill, att benämningen Kristine församling kan avse såväl en territoriell som en personell församling men endast den förstnämnda bör ingå i samfälligheten, har en jämkning vidtagits i paragrafen. Till frågan om den personella församlingens ställning till samfälligheten torde jag få återkomma vid behandlingen av 12 §.

Då det icke torde vara lämpligt att i detta sammanhang taga ställning till frågan om äganderätten till de för samfällighetens behov använda tillgångarna, har jag i anslutning till kammarkollegiets uttalande låtit vidtaga en ändring i paragrafens sista punkt.

2 §.

Denna paragraf lydde i utkast:

Samfällighetens beslutanderätt utövas av femtio kyrkofullmäktige.

Samfällighetens kyrkoråd benämnes kyrkonämnd.

Utkastet.

I den utkastet åtföljande promemorian anfördes rörande denna paragraf:

Antalet kyrkofullmäktige har föreslagits till femtio, samma antal som för närvarande. Skulle framdeles flera församlingar tillkomma, kan måhända en ökning av antalet anses påkallad.

Enligt stadgandet i 15 § skola församlingsstyrelselagens bestämmelser bliva normerande för samfälligheten i Göteborg, i den mån ej annat utsäges i nu ifrågasvarande lag. Kyrkofullmäktige skola följaktligen utses på sätt i församlingsstyrelselagen stadgas. Av det för samfälligheten bestämda antalet fullmäktige skall varje församling utse en samt därutöver det antal,

Promemorian.

som belöper på församlingen efter den beräkningsgrunden, att en kyrkofullmäktig utses för varje befolkningstal, motsvarande det som erhålles, då samfällighetens hela folkmängd delas med det återstående antalet fullmäktige för hela samfälligheten. Därest det antal fullmäktige, som med tillämpning av nämnda regel bör utses, icke uppgår till det för samfälligheten bestämda antalet, skola för ernående av detta antal de församlingar, vilkas folkmängd mest överskjuter oförmälda tal, vara berättigade att var för sig välja ytterligare en fullmäktig. Antalet fullmäktige, som i enlighet med dessa föreskrifter skola utses av varje församling, bestämmes av länsstyrelsen. Vid val av kyrkofullmäktige skall varje församling utgöra en valkrets. Val äger rum inför magistratens deputerade. Vid val skall proportionell metod tillämpas, och valsedlarna skola vara försedda med partibeteckning. Valsedelsförsändelse får användas av äkta make, som vill rösta genom andra maken, samt av personer, tillhörande vissa yrkes- och tjänstegrupper. Avsägelse av kyrkofullmäktiguppdrag prövas av fullmäktige. Kyrkofullmäktige välja för varje kalenderår inom sig ordförande och vice ordförande.

Myndigheterna.

Kristine, Annedals och Vasa församlingar hava uttalat sig för, att val av kyrkofullmäktige skola äga rum å kyrkostämma inför kyrkostämmans ordförande.

Länsstyrelsen har anfört:

Beträffande val av samfällighetsfullmäktige må framhållas, att länsstyrelsen alltjämt vidhåller sin i utlåtande den 27 oktober 1929 över utkastet till lagen om församlingsstyrelse m. m. tillkännagivna ståndpunkt, att det ur vissa synpunkter vore lämpligare låta dessa val förrättas å kyrkostämma i de särskilda församlingarna än valdistriktsvis inför magistratens deputerade. Länsstyrelsen förmenar nämligen, att den omständigheten att gällande valdistriktsindelning för Göteborg beträffande riksdagsval och borgerliga val flerstädes icke följer församlingsgränserna, i hög grad försvårar den direkta tillämpningen av de rörande dessa frågor i lagen om församlingsstyrelse intagna bestämmelserna. Skulle det emellertid befinnas omöjligt att för Göteborgs del införa den sålunda av länsstyrelsen ifrågasatta undantagsställningen beträffande valens förrättande, må likväl befintliga valdistriktsförhållanden inom staden utgöra ännu ett skäl för uppskjutande av nyvalen till år 1934, så att dessförinnan de ändringar i valdistrikten må kunna genomföras som må befinnas möjliga för uppnående av god överensstämmelse mellan indelningarna för å ena sidan de kyrkliga valen och å andra sidan övriga val.

Kammarkollegiet, som biträtt förslaget, att nya val av fullmäktige för samfälligheten icke skola anställas förr än år 1934, har yttrat:

Uptages i författningen en bestämmelse härom synes i anslutning till vad länsstyrelsen i denna del anfört anledning icke föreligga till frångående av lagutkastets ståndpunkt, att valen av fullmäktige skola äga rum valdistriktsvis inför magistratens deputerade (jfr kommunala vallagen 5 §).

Departementschefen.

Visserligen kunna starka skäl anföras till stöd för den meningen, att val av kyrkofullmäktige för samfälligheten bör förrättas å församlingarnas kyrkostämmor med kyrkorådet eller kyrkostämmans ordförande som valförrättare.

Med hänsyn till den ställning, statsmakterna vid antagandet av den kommunala vallagen intogo till frågan om valförrättare vid kyrkofullmäktigval, anser jag mig emellertid icke nu kunna föreslå en dylik anordning. Märkas bör även, att införande av en särskild ordning för val av samfällighetsfullmäktige skulle medföra svårigheter för det fall, att någon eller några församlingar anse sig böra hava särskilda fullmäktige. Dessa församlingsfullmäktige skola nämligen enligt kommunala vallagens bestämmelser väljas inför magistratens deputerade. Valets förrättande på kyrkostämma skulle jämväl nödvändiggöra upptagande i nu förevarande lag av åtskilliga bestämmelser rörande val, motsvarande dem, som givits i kommunala vallagen. Därest — såsom jag vid behandlingen av övergångsbestämmelserna kommer att närmare beröra — nyval av kyrkofullmäktige uppskjutes till år 1934, torde olägenheterna av den bristande överensstämmelsen mellan församlingsindelningen och indelningen i valdistrikt kunna undanröjas.

Av stadgandet i andra stycket jämfört med bestämmelsen i 15 § framgår, att vad församlingsstyrelselagen stadgar om kyrkoråd skall hava motsvarande tillämpning å kyrkonämnden.

3 §.

I utkastet hade denna paragraf följande lydelse:

Utkastet.

Vid kyrkofullmäktiges sammanträden äga kyrkonämndens ordförande samt två av kyrkoherdarna i församlingarna, vilka utses av domkapitlet, ändå att de icke äro kyrkofullmäktige, att yttra sig och framställa förslag men ej att delta i besluten. Sådan rätt tillkommer jämväl ordförande i församlingens kyrkoråd vid behandling av fråga, som angår församlingen särskilt.

Beträffande denna paragraf anfördes i promemorian:

Promemorian.

Rätt för ordförande i församlingens kyrkoråd att med viss befogenhet närvara vid behandling inom kyrkofullmäktige av fråga, som angår församlingen särskilt, har föreslagits för att tillföra fullmäktige önskvärd sakkunskap beträffande församlingarnas speciella förhållanden och behov.

Förevarande paragraf motsvarar § 12, andra och tredje styckena, i 1882 års förordning. Förstnämnda stycke, som tillkom genom lag den 29 november 1906, stadgar att vid kyrkofullmäktiges sammanträden kyrkonämndens ordförande, även om han icke är kyrkofullmäktig, äger att vara tillstädes och delta i överläggningarna men ej i besluten.

Genom proposition (nr 187) föreslog Kungl. Maj:t 1926 års riksdag att till § 12 skulle fogas ett nytt stycke av denna lydelse:

»Är ingen av kyrkoherdarna i stadens territoriella församlingar ledamot av fullmäktige eller ordförande i kyrkonämnden, äger domkapitlet utse en av kyrkoherdarna att vid fullmäktiges sammanträden vara tillstädes med den befogenhet, som enligt andra stycket tillkommer kyrkonämndens ordförande.»

Förslaget avsåg att bereda fullmäktige tillgång till den särskilda sakkunskap i kyrkliga frågor, som finge förutsättas vara till finnandes hos vederbörande kyrkoherdar.

Konstitutionsutskottet, till vars behandling ifrågavarande proposition hänvisades, anförde:

För att tillgodose nämnda syfte är det enligt utskottets mening lämpligt att gå något längre än i propositionen föreslås. Goda skäl synas nämligen tala för att rätt att deltaga i kyrkofullmäktiges förhandlingar överhuvud tillerkännes ordförande i territoriell församlings kyrkoråd i frågor, som angå församlingen. Den speciella sakkunskap, som härigenom blir företrädd, torde för ärendenas behandling inom fullmäktige vara av stort värde. Härjämte synes det vara av vikt, att de synpunkter, som i ett visst ärende göra sig gällande inom vederbörande församling och dess kyrkoråd, kunna framläggas även vid ärendets behandling inom kyrkofullmäktige. Utskottet finner sig därför böra i denna punkt framlägga ett ändringsförslag av angivet innehåll.

Utskottet hemställde, att det ifrågavarande stycket skulle få följande lydelse:

»Samma befogenhet tillkommer ordföranden i territoriell församlings kyrkoråd beträffande fråga, som angår församlingen.»

Vid behandlingen av denna fråga i kamrarna stannade dessa i olika beslut, i det att första kammaren biföll utskottets hemställan, under det att andra kammaren antog Kungl. Maj:ts förslag.

Efter sammanjämkning erhöll därefter ifrågavarande stycke genom lag den 4 juni 1926 följande lydelse:

»Domkapitlet äger utse två av kyrkoherdarna i stadens territoriella församlingar att vid fullmäktiges sammanträden vara tillstädes med den befogenhet, som enligt andra stycket tillkommer kyrkonämndens ordförande.»

Myndigheterna.

Vederbörande och myndigheterna hava icke haft någon erinran att göra vid lagutkastets förslag, såvitt nu är fråga.

Departementschefen.

Kyrkostämmoförordningen av den 21 mars 1862 stadgar i § 1, att varje kyrkoförsamling så i stad som på landet äger att för värden av kyrkans och därmed sammanhängande angelägenheter i kyrkostämma *med kyrkoherden sammanträda* till överläggningar och beslut. Den princip, som sålunda uttryckts, nämligen att vid församlingens styrelse prästämbetets innehavare och menigheten äga att samråda, har även i viss mån varit ledande vid avfattningen av lagen om församlingsstyrelse av den 6 juni 1930. Enligt sistnämnda lag, 11 §, äger kyrkorådets ordförande, som är kyrkoherden, att, även om han ej är röstberättigad å kyrkostämma, yttra sig och framställa förslag. Enligt 12 § får han utses till kyrkostämmans ordförande, även om han icke är röstberättigad, och enligt 33 § må han utses till ordförande i kyrkofullmäktige, även om han icke är fullmäktig. Enligt 37 § samma lag äger vidare kyrkorådets ordförande att även om han ej är ordförande

i eller ledamot av kyrkofullmäktige, vid fullmäktiges sammanträden yttra sig och framställa förslag.

För att inom den kyrkliga samfälligheten i Göteborg i möjligaste mån förverkliga den princip, som nu berörts, synes mig i den tilltänkta lagen böra finnas bestämmelse därom, att kyrkoherde skall äga närvara i kyrkofullmäktige med rätt att yttra sig och framställa förslag, då fråga förekommer, som angår hans församling särskilt.

4 och 5 §§.

I utkastet hade dessa paragrafer följande lydelse:

Utkastet.

Kyrkofullmäktige sammanträda så ofta ordföranden finner det nödigt, så ock när länsstyrelsen eller domkapitlet därom förordnar eller visitationsförrättare, magistraten eller någon av de särskilda församlingarnas kyrkoråd sådant äskar.

4 §.

Kungörelse om kyrkofullmäktigsammanträde utfärdas av fullmäktiges ordförande eller, vid hinder för honom, av vice ordföranden och skall innehålla bestämd uppgift om tid, ställe och överläggningsämne för sammanträdet.

5 §.

Kungörelsen skall införas i någon i Göteborg utkommande daglig tidning.

Skriftlig kallelse till sammanträdet, innehållande sådan uppgift, som ovan sägs, bör, såvitt möjligt är, genom ordförandens försorg senast dagen förut delgivas envar fullmäktig eller med posten översändas till honom.

Promemorian innehöll om dessa paragrafer:

Promemorian.

Dessa paragrafer motsvara huvuddelen av § 8 i 1882 års förordning (lydelse enligt lag den 29 november 1906). Nu gällande bestämmelser för sammankallande av kyrkofullmäktige föreslås bibehållna.

Åtskilliga av församlingarna ävensom kyrkonämnden och kyrkofullmäktige, med vilka länsstyrelsen instämt, hava hemställt, att i 5 § tredje stycket orden »såvitt möjligt är» skola utgå.

Myndigheterna.

En församling, Oskar Fredriks, har hemställt, i samma stycke orden »senast dagen förut» måtte ersättas med »minst tre dagar förut».

Kammarkollegiet finner att dessa anmärkningar äro befogade och böra vinna avseende.

I likhet med kammarkollegiet finner jag lämpligt att utesluta begränsningen, »såvitt möjligt är». Däremot finner jag ej anledning att biträda det av Oskar Fredriks församling väckta ändringsförslaget. Enligt nu gällande bestämmelse skall personlig kallelse delgivas envar fullmäktig senast dagen före sammanträdet, och tillräckliga skäl synas ej föreligga att frågå vad sålunda gäller. Med hänsyn till bestämmelserna i lagen om beräkning av lagstadgad tid torde emellertid böra föreskrivas, att kallelse skall delgivas senast söckendagen före sammanträdet.

Departementschefen.

6—8 §§.

Utkastet.

Dessa paragrafer lydte i utkastet:

6 §.

Vid kyrkofullmäktiges sammanträden föres protokoll av deras sekreterare.

Sedan protokollet justerats, skall utdrag av detsamma, innefattande däri förekommande beslut, tillika med tillkännagivande om justeringen, tillställas församlingens kyrkoherdar. Det åligger dem att ombesörja, dels att protokollsutdraget hålles tillgängligt för envar å ordinarie mottagningstid å församlingarnas pastorsexpeditioner, dels ock att meddelande härom ävensom tillkännagivandet om justeringen uppläsas från predikstolarna. Dagen för uppläsningen, vilken skall vara densamma för alla församlingarna, bestämes av fullmäktige och må ej utsättas senare än till andra söndagen efter sammanträdet.

7 §.

Till ledamöter i kyrkonämnden välja kyrkofullmäktige från envar av de särskilda församlingarna en av ledamöterna i församlingens kyrkoråd. Jämte ledamöterna utses en suppleant från varje församling.

8 §.

Av kyrkofullmäktige utses för varje år bland kyrkonämndens ordinarie ledamöter en räkenskapsförare, som tillika är nämndens kassaförvaltare.

Räkenskapsföraren, vilken är ensam ansvarig för den egentliga kassarörelsen, åligger att föra räkenskaper över samfällighetens tillhörigheter samt dess inkomster och utgifter.

Promemorian.

Rörande 6 § framhölls i promemorian:

Bestämmelsen i första stycket motsvaras av en bestämmelse i slutet av § 8 i 1882 års förordning. Andra stycket motsvarar § 16 första stycket i 1882 års förordning (lydelse enligt lag den 25 juni 1917). Det nu brukliga sättet för kungörande av kyrkofullmäktiges beslut har i utkastet bibehållits.

Vid 7 § anfördes i promemorian:

Paragrafen motsvarar § 19 i 1882 års förordning. Kyrkonämndens ledamöter komma att väljas för en tid av fyra år, samtliga på en gång. Av stadgande i församlingsstyrelselagen följer, att till suppleanter i kyrkonämnden kunna väljas endast personer, som äro röstberättigade, samt att tillfälle skall beredas kyrkonämnden att yttra sig i ärende, som beretts av annan styrelse, nämnd eller beredning. Detta gäller även ärende, som beretts av kyrkorådet i någon av församlingarna.

Beträffande slutligen 8 § innehöll promemorian:

Motsvarande bestämmelse återfinnes i § 19 i 1882 års förordning. De bestämmelser, som röra kassaförvaltaren och räkenskapsföraren, skulle sålunda bliva oförändrade.

Departementschefen.

Vid dessa paragrafer har från vederbörande och myndigheterna ingen erinran blivit gjord. Sättet för kungörandet av kyrkofullmäktiges beslut har framkommit på grund av erfarenheten och torde bibehållas. Beträffande 6 och 7 §§ föreslår jag några förtydligande ändringar. Med hänsyn till den verkställda ändringen i 1 § har en jämkning vidtagits jämväl i § 8, i följd varav dess innehåll bättre ansluter sig till nu gällande stadgande.

9 §.

Enligt utkastet hade denna paragraf följande lydelse:

Utkastet.

Kyrkonämnden antager sekreterare med tjänstgöringsskyldighet enligt av nämnden givna bestämmelser.

Promemorian innehöll i denna del:

Promemorian.

Bestämmelsen återfinnes i § 20 av 1882 års förordning. Beträffande ordförandeskapet i kyrkonämnden bliva församlingsstyrelselagens föreskrifter tillämpliga. Härav följer, att domkapitlet skall förordna en av församlingarnas kyrkoherdar eller annan inom någon av församlingarna tjänstgörande präst att vara ordförande i kyrkonämnden och en annan sådan präst att vid hinder för honom föra ordet.

Av *Gamlestads*, *Haga* och *Masthuggs församlingar* har hemställts, att kyrkonämnden måtte, i likhet med vad hittills varit fallet, äga själv utse sin ordförande. *Masthuggs församling* har därvid yttrat:

Myndigheterna.

Enligt nu gällande ordning utser kyrkonämnden inom sig ordförande och vice ordförande. Vad angår kyrkonämnden i Göteborg har denna ordning inneburit en uppenbar fördel. Ifrågavarande uppdrag ha kunnat anförtros åt män, som under flerårigt ledamotskap i nämnden eller fullmäktige eller bådaddera vunnit ingående kännedom om och insikt i sådana ärenden, huvudsakligen av ekonomisk natur, vilka komma under kyrkonämndens behandling, och vilka män dessutom ha ådagalagt skicklighet i att förbereda och leda sammanträden. Församlingen håller således före, att övervägande skäl finnes för bibehållande av nu gällande bestämmelse om val av ordförande och vice ordförande i kyrkonämnden.

Kammarkollegiet har anfört:

Med hänsyn till stadgandet i församlingsstyrelselagen 46 §, enligt vilket lagrum domkapitlet skall äga för övriga kyrkliga samfälligheter, bestående av flera pastorat, utse ordförande för samfällighetens verkställande organ (kyrkoråd), synes tillräckliga skäl för frångående av den i lagutkastet föreslagna regleringen icke föreligga.

I fråga om ordningen för tillsättande av ordförande och vice ordförande i kyrkonämnden ansluter jag mig till den av kammarkollegiet sålunda uttalade uppfattningen. Gent emot vad *Masthuggs församling* anfört torde kunna sägas, att ingående kännedom om och insikt i sådana ärenden, som komma under kyrkonämndens behandling, väl kunna påräknas hos en prästman, samt att domkapitlet vid personvalet givetvis torde låta sig angeläget vara att bland stadens präster utse sådana, som äro väl skickade för uppgiften.

Departementschefen.

10 och 11 §§.

I utkastet lydde dessa paragrafer sålunda:

Utkastet.

Hava kyrkofullmäktige uppdragit åt kyrkonämnden att verkställa beslut, må nämnden överlämna verkställandet åt vederbörande församlings kyrkoråd.

10 §.

Sedan kyrkonämndens protokoll justerats, skall tillkännagivande härom tillställas församlingarnas kyrkoherdar. Det åligger dem att ombesörja, att

11 §.

tillkännagivandet, ävensom meddelande att protokollet finnes tillgängligt hos kyrkonämndens sekreterare, uppläsas från predikstolarna. Dagen för uppläsningen, vilken skall vara densamma för alla församlingarna, bestämmes av nämnden.

Promemorian.

I promemorian erinrades vid 10 §, att bestämmelsen återfunnes i § 26 i 1882 års förordning, samt vid 11 §, att då besvär borde kunna anföras mot beslut av kyrkonämnden, det syntes erforderligt, att bestämmelser gäves om offentliggörande av nämndens beslut.

Departementschefen.

Vederbörande och myndigheterna hava icke framställt någon erinran mot lagutkastets förslag rörande dessa paragrafer. Jag anser att ifrågavarande paragrafer böra få den lydelse, som i lagutkastet föreslagits, 11 § dock med några formella ändringar.

12 §.

Utkastet.

Denna paragraf hade i utkastet följande lydelse:

Det åligger kyrkonämnden att årligen före den 1 november upprätta och till kyrkofullmäktiges ordförande avlämna förslag till utgifts- och inkomststat för det nästföljande kalenderåret. För detta ändamål skola de särskilda församlingarnas kyrkoråd före den 1 oktober till kyrkonämnden avgiva sina specialförslag över utgifter och inkomster.

Kyrkonämndens förslag till utgifts- och inkomststat skall av kyrkofullmäktige upptagas till granskning och fastställelse före december månads utgång.

Å statens utgiftssida skall för varje församling upptagas erforderligt anslag att ställas till församlingens kyrkoråds förfogande för främjande av församlingsvården och tillgodoseende av de övriga uppgifter, beträffande vilka beslutanderätten icke är förbehållen samfälligheten.

Promemorian.

I fråga om första och andra styckena innehåller promemorian följande:

De i denna paragraf första och andra styckena givna tidsbestämmelserna avse att lämna vederbörande tjänlig tid för utarbetande av statförslag och fastställande av staten.

Vid denna paragraf har jag anledning att först till behandling upptaga frågan om den tyska personella församlingens ställning till samfälligheten.

De bestämmelser, som gälla för Kristine territoriella och tyska församlingars förhållande till varandra och till samfälligheten återfinnas i kungl. brevet den 5 maj 1882 angående indelning av Göteborgs stad i territoriella församlingar samt lönerreglering för prästerskapet därstädes. Kungl. Maj:t har nämligen genom nämnda brev förordnat, bland annat:

att den för dåvarande Kristine församlingens svenska och tyska avdelningar gemensamma kyrkan skall upplätas till begagnande även av Kristine territoriella församling, ävensom församlingens övriga fastigheter och lösa egendom jämte dess kassor och donerade medel överlämnas till den gemensamma kassan mot villkor:

1:o) att Tyska församlingen allt framgent, eller till dess hennes andel i kyrkan utlöses, eller ny kyrka uppföres åt endera församlingen, bibehålles vid rättigheten att till sina gudstjänster och kyrkliga förrättningar begagna kyrkan tillsammans med Kristine territoriella församling i den ordning, som framdeles varder bestämd; dock att Tyska församlingen, när fråga uppstår om dylik utlösen eller om ny kyrkobyggnad för endera församlingen, icke må mot sitt bestridande avhändas rättigheten till den nuvarande kyrkan;

2:o) att kyrkoherden i Tyska församlingen skall på den gemensamma kassans bekostnad förses med bostad, till storlek och övriga förmåner motsvarande tyska kyrkoherdens dåvarande boställslägenheter i tyska pastorshuset;

3:o) att en boningslägenhet av enahanda beskaffenhet som den i tyska pastorshuset till änkesäte dittills begagnade våning skall på den gemensamma kassans bekostnad upplåtas till änka efter tysk pastor, dock utan rättighet för mer än en änka i sänder att åtnjuta fri bostad, därvid änka efter en förut avliden kyrkoherde skall hava företräde framför änka efter en senare avliden, nuvarande svenska kyrkoherdens änkas rätt till änkesäte likväl oförkränt;

4:o) att avlöning till klockare, organist och föresångare ävensom till kyrko-betjäningen, vilka tjänstemän och betjante bliva gemensamma för båda församlingarna, utgår av den gemensamma kassan;

5:o) att församlingens kassor och donerade medel användas i enlighet med stiftarnas och givarnas föreskrifter, så länge sådant kan verkställas; dock så att personer, vilka vid territorialindelningens verkställighet tillhöra församlingen, skola, även om de därvid komma att tillhöra någon annan av stadens församlingar, äga företrädesrätt framför andra att komma i åtnjutande av understöd från nämnda kassor och donationer, så vida de äro i behov och eljest till erhållande av understödet berättigade, samt att de understödstagare, som vid territorialindelningens genomförande finnas, även därefter vid understödet bibehållas, oavsett varest inom staden eller dess område de äro boende, så länge de äro till understödets erhållande kompetenta;

6:o) att de till Tyska församlingen donerade medel icke må utan Kungl. Maj:ts särskilda tillstånd användas i annan ordning än givarna föreskrivit eller de i nästförestående moment därom intagna bestämmelser innehålla;

7:o) att den gemensamma kassan, vilken sålunda får övertaga församlingens alla tillgångar, ansvarar för alla de skulder, i vilka församlingen vid territorialindelningens verkställande kan häfta, fullgör de förbindelser, församlingen äger och sig iklätt, bestrider kostnaderna för kyrkans behöriga vård och underhåll ävensom församlingens övriga utgifter, varemot det skall åligga den Tyska församlingens medlemmar att lika med stadens övriga invånare årligen erlagga de bidrag till den gemensamma kassan, vilka bliva i laglig ordning utdebiterade; och

8:o) att avgörandet av alla de angelägenheter, vilka i följd av förenämnda villkor bliva för den Tyska och Kristine territoriella församling gemensamma, överlämnas till en nämnd bestående av ledamöterna i vardera församlingens kyrkoråd och så många i övrigt å kyrkostämman utsedde fullmäktige, att talan för vardera församlingen föres av tolv personer, jämte en av domkapitlet utsedd ordförande, vilken även äger att deltaga i beslutet; skolande, i händelse nämndens ledamöter till lika antal omfatta olika meningar, den mening vara gällande, som ordföranden biträder.

Kristine (territoriella) församling, med vilken *Göteborgs magistrat* i detta hänseende instämt, har nu under hänvisning till att *Kristine* territoriella och

tyska församlingar hava gemensam ekonomi föreslagit, att senare punkten i första stycket av nu förevarande paragraf skulle få följande lydelse:

»För detta ändamål skola de särskilda församlingarnas kyrkoråd och be-
träffande *Kristine församling dess gemensamma nämnd* före den 1 oktober till
kyrkonämnden avgiva sina specialförslag över utgifter och inkomster.»

Domkapitlet har förordat sådan ändring av andra punkten i första styc-
ket av 12 § i utkastet, att jämte *Kristine territoriella och tyska försam-
lingars kyrkoråd, församlingarnas gemensamma nämnd* förklarades skyldig
att inkomma med specialförslag över inkomster och utgifter.

Länsstyrelsen har framhållit, att full enighet torde råda därom att såsom
för närvarande gäller för den befintliga kyrkosamfälligheten i Göteborg,
endast territoriella församlingar skola ingå i den ekonomiska enheten. Vi-
dare har länsstyrelsen uttalat sig för den ändrade lydelse av nu förevarande
punkt, som föreslagits av *Kristine församling*. Bestämmelserna i kungl.
brevet den 5 maj 1882 torde nämligen, säger länsstyrelsen, föranleda till
att den för *Kristine territoriella församling och tyska församlingen gemen-
samma nämnden* beträffande statförslags uppgörande får ersätta vederbö-
rande kyrkoråd, på sätt för övrigt skett under den tid, den nu befintliga
ekonomiska kyrkogemenskapen i Göteborg ägt bestånd.

Kammarkollegiet har anfört:

Enligt i ärendet lämnad upplysning har *Kristine (territoriella) församling*
gemensam ekonomi med *Kristine tyska (personella) församling*. Förhållan-
det synes hava sin grund däri att församlingarna hava gemensam kyrka.
Härav synes följa, att *Tyska församlingen* redan för närvarande, åtminstone
faktiskt, är delaktig jämväl i den allmänna gemenskapen. Det synes kunna
ifrågasättas, om icke detta förhållande bör i den nu föreliggande författ-
ningen legaliseras. Hinder härför torde ej möta (jämför församlingsstyrelse-
lagen 7 §). Ytterligare utredning i ämnet synes kollegiet erforderlig.

Till ytterligare upplysning om *Kristine församlings och Tyska församlingens*
ställning till varandra och till den gemensamma kyrkoinstitutionen får jag
hänvisa till följande mig under hand tillställda yttrande av sekreteraren hos
kyrkofullmäktige och kyrkonämnden:

Någon annan författning, som reglerar förhållandet mellan *Kristine tyska*
församling och kyrkoinstitutionen i Göteborg, än kungl. brevet den 5 maj
1882 torde icke finnas.

Då på grund av däri förekommande bestämmelser vissa utgifter, såsom
avlöning till klockare m. fl. befattningshavare, äro gemensamma för den
territoriella och den tyska församlingen, följer av 8 mom. i det kungl. brevet,
att åtminstone ifråga om dessa utgifter budgetförslag skall uppgöras av
församlingarnas gemensamma nämnd och icke de särskilda församlingarnas
kyrkoråd vart för sig. Det skulle ju däremot kunna tänkas, att kyrkoråden
rätteligen skulle uppgöra budgetförslag beträffande sådana utgifter, som avse
vardera församlingen enskilt, men i praxis har städse (utom år 1883, den
gemensamma kyrkoinstitutionens första år, då gemensam budget för båda
församlingarna uppgjordes av den territoriella församlingens kyrkoråd) bud-
getförslag för församlingarna uppgjorts i sin helhet av församlingarnas
gemensamma nämnd; och detta torde väl också vara det lämpligaste.

Med hänsyn härtill är det givetvis formellt riktigast, att 12 § i lagut-
kastet omformuleras på sätt *Kristine territoriella församlings kyrkostamma*

ävensom magistraten och länsstyrelsen föreslagit. Det förtjänar dock erinras om att i nu gällande förordning om kyrkofullmäktige och kyrkonämnd, som ju tillkom samtidigt med kungl. brevet, man under analoga förhållanden ansett sig kunna i det sammanhang, varom här är fråga, använda uttrycket »de särskilda kyrkoråden» (se § 22 i 1882 års förordning).

Domkapitlets ändringsförslag synes olämpligt, emedan med sådan formulering budgetförslag skulle upprättas såväl av den gemensamma nämnden som ock båda församlingarnas särskilda kyrkoråd.

Vad härefter angår den tyska församlingens ifrågasatta delaktighet i den kyrkliga ekonomiska gemenskapen, är det visserligen så, att församlingens utgifter enligt kungl. brevet skola bestridas av den gemensamma kyrkoinstitutionen och att å andra sidan församlingens medlemmar skola lika med de territoriella församlingarnas medlemmar erlægga nödiga avgifter till kyrkoinstitutionen, men detta oaktat är tyska församlingen icke vare sig rättsligt eller faktiskt delaktig i den ekonomiska gemenskapen. Detta framgår av det kungl. brevet, jämfört med 1 § i 1882 års förordning. Enligt sistnämnda paragraf är det ju blott de territoriella församlingarna, som bilda en ekonomisk enhet, och det kungl. brevet synes mig ej härutinnan göra någon ändring, ty visserligen innehåller mom. 7 att den gemensamma kassan övertager den tyska församlingens tillgångar och skulder, men från tillgångarna synes församlingens andel i Kristine kyrka vara undantagen, eftersom det förutsattes, att den framdeles skall kunna utlösas, och brevet tillerkänner icke församlingen någon som helst delaktighet i den gemensamma kyrkoinstitutionens förmögenhet.

Läget synes alltså vara det, att kyrkoinstitutionen visserligen bestrider tyska församlingens utgifter och uppbar utskylder av dess medlemmar, men att församlingen icke är delägare i kyrkoinstitutionens tillgångar liksom å andra sidan kyrkoinstitutionen icke blivit ägare av församlingens andel i Kristine kyrka utan endast erhållit nyttjanderätt tillsvidare. Någon ändring i detta förhållande är väl icke heller önskvärd och skulle givetvis kräva en ingående utredning. Skulle tyska församlingen bliva delägare i den ekonomiska gemenskapen eller samfälligheten, borde den väl också bliva representerad i kyrkofullmäktige och kyrkonämnd.

Med anslutning till den uppfattning om Tyska församlingens ställning till den gemensamma kyrkoinstitutionen, som sålunda blivit uttalad, finner jag någon ändring i nu bestående förhållanden härutinnan icke för närvarande vara påkallad. Någon framställning om sådan ändring har icke heller blivit gjord från vederbörande församlingars sida. Jag erinrar i detta sammanhang om 7 § lagen om församlingsstyrelse, som stadgar att församlingsstyrelselagens föreskrifter skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse jämväl för icke territoriell församling, om församlingen så besluter, men att i annat fall skall följas den ordning, som förut varit övlig. Emellertid finner jag i likhet med de vederbörande, som yttrat sig i förevarande ämne, att den bestående ordningen bör få ett uttryck i den tilltänkta lagen och att sålunda en omformulering i antytt syfte av ifrågavarande punkt av lagutkastets 12 § första stycket bör göras, så att efter ordet »kyrkoråd» inskjutas orden »och beträffande Kristine territoriella församling dess och Tyska församlingens gemensamma nämnd».

Departementschefen.

Promemo-
rian.

Beträffande 12 § tredje stycket i lagutkastet yttras i promemorian:

Bestämmelsen i tredje stycket avser att inom den bestående organisationens ram giva de särskilda församlingarna möjlighet att förfoga över medel till smärre, vederbörande församling enskilt avseende utgifter. Därvid har man särskilt tänkt på utgifter för främjande av församlingsvården. Då det knappast är att vänta, att kyrkofullmäktige komma att finnas i de särskilda församlingarna, har till undvikande av den vidlyftighet, som överläggningar och beslut å kyrkostämma kunna föranleda, beslutanderätten om disposition av ifrågakvarande belopp förbehållits de särskilda kyrkoråden.

Myndig-
heterna.

Domkyrkoförsamlingen har framställt önskvärdheten för att icke säga nödvändigheten att en instans gäves, som kunde avgöra uppkommande tvistigheter mellan den enskilda församlingen och samfälligheten. Härigenom skulle det förvända förhållandet i någon mån rättas, att majoriteten i samfälligheten kan utan vidare avslå ett krav från en församling, vilket för denna kan vara av vital betydelse.

Annedals församling har hemställt, att det tillägget till ifrågakvarande stycke skulle göras, att åt de respektiva kyrkorådens önskningskrav skulle lämnas så stort utrymme som möjligt.

Vasa församling har yttrat följande:

Församlingen anser sig vara bäst betjänt med att få sköta sina egna angelägenheter i de avseenden, där icke den hittillsvarande och förblivande gemenskapen mellan de Göteborgs församlingar, som haft gemensamma kyrkofullmäktige, nödgas till samfällighet. Ett tillmötesgående av flera enskilda församlingars önskemål skulle kunna äga rum genom en dubbel utdebitering, en gemensam för alla större ekonomiska frågor och en församlingens egen utdebitering för åtgärder till främjande av församlingsvården och andra smärre frågor. Församlingen föreslår därför att ifrågakvarande stycke måtte få en förändrad lydelse, motsvarande det här uttalade önskemålet, att den enskilda församlingen själv utdebiterar de anslag, som äro erforderliga för främjande av församlingsvården och de övriga uppgifter, beträffande vilka beslutanderätten icke är förbehållen församlingen.

Johannebergs församling framhåller nödvändigheten av att den ifrågakvarande lagen kommer att innehålla betryggande bestämmelser om, att samtliga församlingar skola äga lika rätt att av samfälligheten få sina för församlingens främjande nödiga behov tillgodosedda, samt att församling, som beträffande sina församlingsangelägenheter ej åtnöjes med kyrkofullmäktiges beslut, må däri kunna söka rättelse i den ordning, som genom närmare föreskrifter i lagen om kyrklig samfällighet i Göteborg må bli fastställd.

Att sådana bestämmelser äro i hög grad påkallade, framgår av Johannebergsförsamlingens ställning inom nuvarande samfällighet. Så hava t. ex. Vasa, Annedals och Masthuggs församlingar (samtliga nybildade efter år 1908) egna kyrkor, vilka i kyrkofullmäktiges handlingar äro upptagna till ett värde av resp. 530,000, 370,000 och 530,800 kronor, medan Johannebergs församling får gemensamt med vårdhemmet Gibraltar använda såsom församlingskyrka Landalakapellet, upptaget till ett värde av 16,350 kronor. Annedals församling med en befolkningssiffra av 17,206 har tre präster, och Masthuggsförsamlingen med en befolkningssiffra av 11,352 har två präster, under det att Vasa och Johannebergs församlingar med en befolkningssiffra av respektive 17,083 och 17,372 endast hava två präster vardera.

För kyrkosång är av kyrkofullmäktige beviljat ett anslag av lägst 4,000 kronor till envar av stadens församlingar utom till Johanneberg, som för detta ändamål erhåller endast 250 kronor. Organistlönen utgår i övriga församlingar med lägst 3,400 kronor jämte ålders- och dyrtidstillägg, under det att för organisttjänsten i Johannebergs församling är anvisat allenast ett arvode av 1,200 kronor. Samtliga enskilda församlingsutgifter äro i årets budget upptagna i runt tal till: för Vasa församling 44,000 kronor, för Annedals församling 37,000 kronor, för Masthuggsförsamlingen 36,000 kronor och för Johannebergs församling 26,000 kronor. Till jämförelse må nämnas, att skatteunderlaget i skattekronor och skatteören för kyrkoutskylderna i dessa församlingar år 1930 uppgår till: i Vasa församling 429,426 kronor 40 öre, i Annedals församling 216,893 kronor, i Masthuggs församling 90,173 kronor 10 öre och i Johannebergs församling 362,424 kronor 85 öre.

Kyrkonämnden och *kyrkofullmäktige* hava sammanstämmande anfört:

Genom den i 12 § tredje stycket i utkastet införda bestämmelsen, främjas i viss mån kyrkofullmäktiges tidigare framställda önskemål om inrymmande åt de särskilda församlingarna av rätt att besluta i fråga om smärre, vederbörande församling enskilt avseende utgifter.

Domkapitlet har yttrat:

Domkapitlet får påpeka, att en brist finnes i nu ifrågavarande stycke av utkastets 12 §, då där icke angives några närmare direktiv varken i avseende på storleken av de anslag, som här omnämnas, ej heller i avseende på sättet att lösa eventuellt uppkommande tvistigheter. Då emellertid förslaget på denna punkt innefattar ett viktigt framsteg, har domkapitlet intet yrkande att framställa, helst det torde kunna förväntas, att en tillfredsställande praxis skall kunna utbildas och tjäna som direktiv för framtiden.

Länsstyrelsen har utlätit sig på följande sätt:

Från vissa församlingar har framhållits önskvärdheten, att de särskilda församlingarna beträffande frågor om församlingsvården erhöles en så stor frihet som möjligt från beroende av samfälligheten. Att detta icke bör ske på det sätt, att var församling för sig får besluta om anslag för dylika frågor, synes länsstyrelsen uppenbart. Den lösning utkastet i 12 § givit detta spörsmål, genom att kräva upptagande i den årliga utgiftsstaten för samfälligheten av särskilda anslag att ställa till varje församlings kyrkoråds förfogande för främjande av församlingsvården och tillgodoseende av de övriga uppgifter, beträffande vilka beslutanderätten icke förbehållits samfälligheten, förefaller väl ägnad att tillgodose, vad från kyrkligt håll härutinnan önskats. Att, såsom i vissa yttranden satts i fråga, införa något slags skiljedomsanordning eller särskild överinstans för avgörande av tvister mellan enskild församling och samfälligheten ifråga om anslag till församlingsvård och dylikt synes länsstyrelsen varken ändamålsenligt eller behövt.

Kammarkollegiet har anfört:

Av vissa församlingar har framhållits önskvärdheten av en större ekonomisk handlingsfrihet för de särskilda församlingarna gentemot samfälligheten än vad som föreslås i lagutkastet ävensom av en instans för avgörande av eventuella tvister mellan enskild församling och samfälligheten ifråga om anslag m. m. Vad länsstyrelsen härom yttrat biträdades av kollegium.

Vad först beträffar det av Vasa församling framförda önskemålet, att församling skulle medgivas rätt till utdebitering för sådana utgifter, som avse främ-

Departementschefen.

jande av församlingstvården och tillgodoseende av övriga uppgifter, beträffande vilka beslutanderätten icke är förbehållen samfälligheten, hyser jag visserligen förståelse för de synpunkter, som lett till framställande av detta önskemål. Den ifrågasatta anordningen skulle otvivelaktigt minska det beroende, vari den enskilda församlingen står till samfälligheten och härigenom främja församlingens känslan och därmed också församlingens liv. Å andra sidan är dock den för alla samfällighetens församlingar lika beskattningen en av de ovedersägliga fördelar, som systemet med kyrklig samfällighet medför.

Johannebergs församling har framhållit, att den blivande lagen borde innehålla betryggande bestämmelser om att samtliga församlingar skola äga lika rätt att av samfälligheten få sina för församlingens livets främjande nödiga behov tillgodosedda. Då även med den formulering, ifrågavarande stycke fått i lagutkastet, det måste anses självfallet, att samtliga församlingarna äga lika rätt, synes mig omöjligt att göra något tillägg. Johannebergs församling har givetvis icke avsett, att samtliga församlingarna skola tilldelas lika belopp för här ifrågavarande utgifter. Ej heller synes mig möjligt att, bättre än som i lagutkastet skett, tillgodose Annedals församlingens önskemål att åt de respektiva kyrkorådens önskingar skall lämnas så stort utrymme som möjligt.

Med anslutning i övrigt till vad länsstyrelsen i nu förevarande fråga yttrat, hemställer jag, att tredje stycket av ifrågavarande paragraf måtte, med en mindre formell jämkning få den lydelse, som i lagutkastet föreslagits.

13 och 14 §§.

Utkastet. Dessa paragrafer lydte i utkastet:

13 §. De särskilda församlingarnas kyrkoråd skola före den 15 februari varje år till kyrkonämnden avgiva redovisning för de medel, de under nästföregående kalenderår omhänderhaft.

14 §. Revisionsberättelse över granskning av nästföregående års förvaltning skall av revisorerna senast den 15 april avlämnas till kyrkofullmäktiges ordförande, som över framställda anmärkningar inforrdar vederbörandes förklaringar så tidigt, att de jämte revisionsberättelsen kunna framläggas till granskning och avgörande hos fullmäktige före den 1 juli.

Promemorian. I promemorian uttalades, att den i 13 § givna tidsbestämmelsen avsåge att lämna kyrkoråden skälig tid för avgivande av sin redovisning. En motsvarande bestämmelse återfunnes i 25 § 1882 års förordning. Tidsbestämmelserna i 14 § vore föranledda av föreliggande behov av tillräcklig tid för verkställande av revision och utarbetande av revisionsberättelse samt granskning av densamma.

Departementschefen. Vederbörande och myndigheterna hava icke framställt någon erinran vid lagutkastets förslag till lydelse av dessa paragrafer. För egen del har jag endast den erinran att göra, att den i 13 § föreskrivna redovisningsskyldigheten synes böra åligga även Kristine territoriella församlingens och Tyska församlingens gemensamma nämnd.

15 §.

Enligt utkastet hade denna paragraf följande lydelse:

I övrigt gäller i tillämpliga delar vad i lagen om församlingsstyrelse stadgas om kyrklig samfällighet.

Utkastet.

Promemorian innehåller i denna del:

Promemorian.

I den mån särskilda regler icke givas i förevarande lag, bliva församlingsstyrelselagens bestämmelser om kyrklig samfällighet tillämpliga på samfälligheten i Göteborg. Härav följer, att å densamma skola i allmänhet tillämpas de regler, som gälla för församling.

Beträffande de särskilda församlingarna i Göteborg gäller församlingsstyrelselagen utan begränsning. Kungl. Maj:t kan sålunda medgiva, att församling, som ingår i samfälligheten, icke behöver tillsätta kyrkofullmäktige, ehuru invånarantalet överstiger 5,000.

Länsstyrelsen har i här berörda frågor anfört följande:

Myndigheterna.

Såväl med hänsyn till önskemålet om klarhet och överskådlighet i lagföreskrifterna som i betraktande av svårigheten att på lämpligt sätt ansluta bestämmelserna om kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg till den nya lagen om församlingsstyrelse vill det synas, som om det varit att föredraga, om för Göteborg liksom för Stockholm hela frågan om församlingsstyrelse sammanförts i en särskild lag. Då emellertid frågans lösning efter denna linje numera måhända torde få anses svår att genomföra, lär en separat lagstiftning för den ekonomiska samfälligheten vara den lättast framkomliga vägen.

Bundenheten av lagen om församlingsstyrelse kan emellertid medföra vissa olägenheter, därest lagen om kyrklig samfällighet i Göteborg erhåller den snäva begränsning, som utkastet angiver. Åtminstone i ett hänseende har länsstyrelsen funnit detta vara förhållandet.

Vad länsstyrelsen åsyftar gäller följande omständighet. Enligt vad i motiven till 12 § uttalas, är utkastet byggt på antagandet, att kyrkofullmäktige icke komma att finnas i de särskilda församlingarna. Bestämmelsen i 4 § i lagen om församlingsstyrelse föranleder emellertid på grund av Göteborgsförsamlingarnas folkmängdssiffror, att dylika fullmäktige skola finnas i stadens samtliga territoriella församlingar, därest Kungl. Maj:t icke härifrån medgivit undantag. Då nu icke i någon församlings yttrande gjorts invändning mot motivens uttalande angående obehövligheten av fullmäktige för de särskilda församlingarna, får antagas, att enligt den allmänna uppfattningen församlingarnas beslutanderätt alltjämt bör tillkomma kyrkostämmorna. Vid sådant förhållande vill det synas mest praktiskt, att direkt i den nu föreslagna lagen inryckes en bestämmelse, som befriar en var av de i samfälligheten ingående församlingarna från skyldigheten att hava kyrkofullmäktige såsom beslutande organ, därest icke viss församling hos Kungl. Maj:t särskilt anmäler sin önskan om fullmäktiginstitutets införande. Härigenom skulle vinnas, att särskilda framställningar från de olika församlingarna och särskilda medgivanden från Kungl. Maj:ts sida icke skulle tarvras för bibehållande av kyrkostämmorna såsom utövare av beslutanderätten.

Vidare framgår av 31 § i lagen om församlingsstyrelse, att församling med mera än 10,000 invånare skall för val av sina egna kyrkofullmäktige indelas i valkretsar, ehuru församlingen i sin helhet skall utgöra en valkrets vid förekommande val av fullmäktige för den kyrkliga samfällighet, vari

församlingen ingår. Särskilt i betraktande av föreskriften i 14 § av kommunala vallagen angående gemensam valdag för kyrkofullmäktigval i församling och samfällighet, synes det länsstyrelsen påtagligt, att ifrågavarande bestämmelser i 31 § av lagen om församlingsstyrelse, även om starka skäl talat för deras införande, kunna i praktiken medföra avsevärda svårigheter vid valförrättningarnas anordnande. Även med hänsyn till detta förhållande förmenar länsstyrelsen det vara fördelaktigt med en i lag lämnad generell befrielse för de särskilda Göteborgsförsamlingarna från skyldigheten att införa kyrkofullmäktige för utövande av respektive församlingars egen beslutanderätt.

Kammarkollegiet finner vad länsstyrelsen sålunda föreslagit ändamålsenligt och tillstyrker förty ett stadgande i sådant syfte.

Departementschefen.

Länsstyrelsen har ansett, att det varit lämpligare, om samtliga bestämmelser om församlingsstyrelse i Göteborg sammanförts i en särskild lag. Då emellertid lagen den 6 juni 1930 om införande av församlingsstyrelselagen — som stadgar, att intill dess annorledes blivit i lag bestämt, vad i församlingsstyrelselagen stadgas om *kyrklig samfällighet* icke skall äga tillämpning å Göteborgs stads territoriella församlingar — icke i övrigt innehåller något undantag rörande församlingsstyrelselagens tillämplighet på församlingarna därstädes, följer därav, att samma lags bestämmelser bliva tillämpliga på de särskilda församlingarna i Göteborg. Det torde icke vara lämpligt att, innan församlingsstyrelselagen trätt i kraft, vidtaga ändringar däri, och utan en sådan ändring lärer det ej låta sig göra att upprepa huvuddelen av dess bestämmelser i en ny lag.

Beträffande länsstyrelsens av kammarkollegiet biträdda förslag att i den tilltänkta lagen skulle intagas en generell bestämmelse, som befriade en var av de i samfälligheten ingående församlingarna från skyldigheten att hava kyrkofullmäktige såsom beslutande organ, må invändas, att en sådan bestämmelse icke behöver meddelas i lag, allra minst i den nu ifrågavarande lagen, som giver regler för samfälligheten, ej för de särskilda församlingarna. Bestämmelsen bör jämlikt 4 § första stycket församlingsstyrelselagen meddelas i administrativ väg.

Då det i varje fall är att antaga, att kyrkofullmäktiginstitutionen i de särskilda församlingarna blir sällsynt, om ens i något fall förekommande, torde de tekniska svårigheter vid val av församlingsfullmäktige, varom länsstyrelsen talat, icke behöva i detta sammanhang tagas i betraktande.

Övergångsbestämmelser.

Utkastet.

Slutligen innehåller lagutkastet följande förslag till övergångsbestämmelser:

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1932, då förordningen den 5 maj 1882 (nr 20) angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg upphör att gälla.

Val av kyrkofullmäktige i enlighet med de nya bestämmelserna skola äga rum under år 1931 och skola gälla för tre år, räknade från och med den 1 januari 1932.

Tjänstgöringstiden för de ledamöter och suppleanter i kyrkonämnden, som utsetts enligt hittills gällande bestämmelser, skall utgå den 31 december 1931.

Val av ledamöter och suppleanter i kyrkonämnden skola enligt de nya bestämmelserna äga rum första gången under januari 1932 och skola gälla för fyra år, räknade från och med ingången av nämnda år.

Intill dess val av ordförande i kyrkofullmäktige under år 1932 ägt rum, utövas ordförandeskapet av den, som vid utgången av år 1931 är ordförande i fullmäktige.

I promemorian yttrades härom:

Promemorian.

Det är avsett, att den nya lagen skall träda i kraft den 1 januari 1932. Val av kyrkofullmäktige enligt de nya bestämmelserna skola första gången förrättas under år 1931. Liksom för riket i övrigt bör valperioden första gången vara allenast tre år. Sedan nyval av kyrkofullmäktige ägt rum, bör kyrkonämnden förnyas enligt de föreslagna reglerna.

De nu sittande kyrkofullmäktige hava i enlighet med bestämmelserna i 1882 års förordning blivit valda under hösten 1930 för en tid av fyra år, d. v. s. till och med år 1934. Enligt de i lagutkastet föreslagna övergångsbestämmelserna skulle emellertid dessa val icke gälla längre än till och med år 1931, och skulle på hösten detta år nya val anställas, att gälla för de tre åren 1932, 1933 och 1934. Kyrkofullmäktigeval skulle alltså komma att hava ägt rum både år 1930 och år 1931.

Samtliga i kyrkogemenskapen ingående församlingar med undantag av Gamlestads och Johannebergs församlingar hava hemställt, att de kyrkofullmäktigeval, som ägt rum under hösten år 1930, måtte få gälla för de fyra åren 1931—1934, så att icke nya val behövde anställas på hösten 1931. Denna hemställan biträdes av *kyrkonämnden, kyrkofullmäktige, magistraten, domkapitlet och länsstyrelsen*.

Myndigheterna.

Gamlestads och Johannebergs församlingar hava icke härutinnan gjort någon erinran mot lagutkastets förslag.

Visserligen kan det synas något oegentligt, att den nya samfällighetsinstitutionen till en början skulle uppbäras av organ, tillkomna enligt de äldre, upphävida bestämmelserna. Någon avgörande betydelse torde dock detta icke behöva tillmätas gent emot den snart sagt enhälliga önskan, som framförts därom, att kyrkofullmäktigeval icke skulle behöva ånyo företagas under år 1931. Genom ett tillmötesgående av denna önskan skulle man, utan att någon olägenhet därav lär kunna påvisas, undvika, att de kostnader och besvär, som alltid äro förenade med val, skulle återkomma under två på varandra följande år. Jag tillstyrker alltså

Departementschefen.

en sådan avfattning av övergångsbestämmelserna, att de år 1930 valda kyrkofullmäktige skola fortfara med sina befattningar till och med år 1934. Val av kyrkofullmäktige enligt de nya bestämmelserna skulle då första gången äga rum under sistnämnda år. De sålunda av mig förordade övergångsbestämmelserna innebära endast, att de nu valda kyrkofullmäktige skola kvarsitta och naturligen, att vid avgång suppleant skall inträda enligt hittills gällande regler. I allt övrigt skola den nya lagens föreskrifter gälla. Sålunda skola dessa föreskrifter tillämpas beträffande rätt att närvara vid kyrkofullmäktiges sammanträden, rörande tid för fattande av beslut i vissa frågor m. m. Likaså skola de nya reglerna gälla i fråga om val av ledamöter och suppleanter i kyrkonämnden samt om domkapitlets befogenhet att utse ordförande i nämnden o. s. v. Med hänsyn därtill att enligt de nya bestämmelserna revisorer skola utses för granskning av det nästföljande årets förvaltning har det syntts erforderligt att bland övergångsbestämmelserna intaga stadgande, att kyrkofullmäktige under år 1931 skola välja revisorer för granskning av förvaltningen under år 1932.

Föredragande departementschefen uppläser härafter förslag till lag om kyrklig samfällighet i Göteborg samt hemställer, att förslaget måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Enar Sahlin.

Bilaga.

Kungl. Maj:ts nådiga förordning

angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg,

given Stockholms slott den 5 maj 1882, med däri sedermera vidtagna ändringar.

Vi OSCAR, med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götas och Vendes Konung, göre veterligt: att som Vi vid prövning av det förslag, Riksdagen i underdånig skrivelse den 19 april 1881 avgivit i anledning av Vår nådiga proposition om antagande av en författning angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg, funnit gott samma förslag godkänna; så have Vi, i sammanhang med fastställda bestämmelser om Göteborgs stads indelning i territoriella församlingar samt reglering av prästerskapets löner därstädes, härigenom velat i nåder utfärda följande

Förordning angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg.

Om kyrkofullmäktige.

§ 1.

Samtliga Göteborgs stads territoriella församlingar utgöra i ekonomiskt hänseende en enhet, såsom följd varav till församlingarnas gemensamma kassa skola ingå så väl de nu varande församlingarnas tillhörigheter som ock alla avgifter, vilka för kyrkoväsendet uttaxeras eller eljest inflyta, varemot kostnaderna för den kyrkliga organisationen samt för prästerskapets och kyrko-
betjäningens avlönande bestridas av samhället i sin helhet.

§ 2.

Såsom församlingarnas gemensamma angelägenheter enligt denna förordning behandlas de i 2 § 4, 5, 6, 7, 9 och 10 mom. av kungl. förordningen angående kyrkostämman m. m. den 21 mars 1862 upptagna ärenden, med undantag av dem rörande stadens folkskoleväsende, varom särskilt är stadgat.

§ 3.

Församlingarnas beslutanderätt i gemensamma ärenden utövas av kyrkofullmäktige, vilka, på sätt nedan sägs, utses av församlingarnas vid kyrkostämman röstägande medlemmar samt äga att efter bästa förstånd och samvete fullgöra dem i denna egenskap tillhörande åligganden; kunnande de härvid icke bindas av andra beslut eller föreskrifter än gällande lagar och författningar. *Lag den 29 november 1906.*

§ 4.

Mom. 1. Antalet kyrkofullmäktige skall utgöra 50.

En var av stadens territoriella församlingar äger av hela antalet fullmäktige utse en samt därutöver det antal fullmäktige, som på församlingen belöper efter den beräkningsgrund, att i allmänhet en fullmäktig utses för varje tal, motsvarande det som erhålles, då församlingarnas sammanlagda invånarantal delas med det återstående antalet fullmäktige för hela samfälligheten.

Antalet fullmäktige, som varje församling har att utse, skall på därom av fullmäktige gjord framställning i god tid före valet bestämmas av magistraten.

Mom. 2. En var församling äger utse suppleanter till samma antal som fullmäktige.

Mom. 3. Kyrkofullmäktige och suppleanter väljas bland vederbörande församlings vid kyrkostämma röstägande medlemmar för en tid av fyra kalenderår, räknat från och med året näst efter det, då valet skett.

Mom. 4. Valen skola ske proportionellt och förrättas å kyrkostämma under november månad året näst före början av de år, för vilka valen gälla.

Rörande sättet för valen gäller i tillämpliga delar, vad om proportionellt val av kyrkoråd är stadgat.

I fråga om inkallandet av suppleant tillämpas likaledes vad som är stadgat beträffande kyrkoråd. *Lag den 4 juni 1926.*

§ 5.

Kyrkofullmäktig kan ej den vara, som jämlikt § 24 i kungl. förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd, ej kan vara ledamot av kyrkoråd. *Lag den 29 november 1906.*

§ 6.

Den, som blivit vald till kyrkofullmäktig skall härom skyndsamt underrättas av kyrkostämmans ordförande. Är den valde hindrad att åtaga sig uppdraget, bör han inom åtta dagar efter underrättelsens delfående anmäla detta hos kyrkostämmans ordförande, vilken då förordnar om ny kyrkostämma för avsägelsens prövning.

Över val till kyrkofullmäktige meddelar kyrkostämmans ordförande till kyrkofullmäktiges ordförande behörigt utdrag av det vid valförrättningen förda protokollet inom åtta dagar efter samma protokolls justering.

Den valde må kunna avsäga sig ifrågavarande uppdrag:

- a) om han visar sig icke vara inom församlingen kyrkoskriven;
- b) om han är ämbets- eller tjänsteman och av sin befattning hindras att fullgöra uppdraget;
- c) om han uppnått sextio års ålder;

d) om han tillförne i fyra år eller längre tjänstgjort såsom kyrkofullmäktig; eller
e) om han eljest förmår visa hinder, som av kyrkostämman godkännes.
Lag den 4 juni 1926.

§ 7.

Kyrkofullmäktige välja årligen inom sig vid sitt första sammanträde under året med slutna sedlar ordförande och vice ordförande.

Underrättelse om dessa val skall av ordföranden meddelas ej mindre Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet för att genom dess försorg införas i någon av stadens tidningar än även stadens magistrat, stiftets domkapitel samt de särskilda territoriella församlingarnas kyrkoherdar. *Lag den 25 juni 1917.*

§ 8.

Kyrkofullmäktige sammanträda på ordförandens kallelse, då sådant för behandling av förekommande ärenden, jämlikt ovannämnda förordning den 21 mars 1862 eller eljest, prövas nödigt, samt dessutom då Kungl. Maj:ts befallningshavande, domkapitlet, visitationsförrättare, magistraten eller något av de särskilda församlingarnas kyrkoråd det äskar; bärande kallelsen, som skall skriftligen utfärdas och genom någon av stadens tidningar kungöras samt senast dagen före sammanträdet delgivas en var bland fullmäktige, upptaga ej mindre tid och ställe för sammanträdet än även alla de ärenden, som därvid skola förekomma till behandling och avgörande; och föres protokollet av person, som fullmäktige antagit till sekreterare. *Lag den 29 november 1906.*

§ 9.

Ärende, som vid kyrkofullmäktiges sammanträde till avgörande företages, bör förut vara vederbörligen berett antingen av särskild församlings kyrkoråd eller av kyrkonämnden eller av personer, åt vilka sådant av kyrkofullmäktige lämnats i uppdrag.

§ 10.

Kyrkofullmäktig, som efter erhållen kallelse utan anmält, av fullmäktige godkänt förfall utebliver från sammanträde, skall till den gemensamma kyrkokassan böta två kronor och dubbelt så mycket, om sammanträdet måste i anseende till de närvarande fåtalighet inställas eller upplösas. *Lag den 29 november 1906.*

§ 11.

Ordföranden skall vid kyrkofullmäktiges sammanträde föredraga ärende, som bör till behandling företagas, leda överläggningen och uttröna besluten, varvid iakttages, att varje fullmäktig vid omröstning äger en röst; och skola i övrigt föreskrifterna i 14, 15, 16 och 20 §§ av kyrkostämmoförordningen i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

§ 12.

Kyrkofullmäktiges förhandlingar skola vara offentliga; dock kunna fullmäktige för någon särskild fråga besluta, att överläggning skall hållas inom lyckta dörrar.

Vid kyrkofullmäktiges sammanträden äger kyrkonämndens ordförande, även om han icke är kyrkofullmäktig, att vara tillstädes och i överläggningarna, men ej i besluten, deltaga. *Lag den 29 november 1906.*

Domkapitlet äger utse två av kyrkoherdarna i stadens territoriella församlingar att vid fullmäktiges sammanträde vara tillstädes med den befogenhet, som enligt andra stycket tillkommer kyrkonämndens ordförande. *Lag den 4 juni 1926.*

§ 13.

Kyrkofullmäktige må ej ärende företaga eller däruti besluta, så vida ej minst två tredjedelar av ledamöternas hela antal äro tillstädes.

Är till följd av stadgandena i fjärde stycket av § 21 tillstädesvarande ledamot hindrad att deltaga i handläggning av visst ärende, må den omständigheten, att antalet av de övriga tillstädesvarande icke uppgår till två tredjedelar av ledamöternas hela antal, ej utgöra hinder för ärendets företagande. *Lag den 29 november 1906.*

§ 14.

Ordföranden är för protokollets ordentliga förande ansvarig. Protokollet skall antingen genast eller i annat fall vid fullmäktiges nästa sammanträde usteras; dock kunna fullmäktige åt ordföranden jämte två ledamöter lämna i uppdrag att å viss dag samma justering verkställa.

§ 15.

Reservation mot beslut må senast vid protokollets justering avgivas.

§ 16.

Sedan protokollet blivit justerat, skall utdrag av detsamma, innefattande däruti förekommande beslut, tillika med tillkännagivande om justeringens verkställande genom skrivelse, som av ordföranden å kyrkofullmäktiges vägnar undertecknas, tillställas församlingarnas kyrkoherdar med anmodan att ombesörja dels att berörda protokollsutdrag må för envar, som önskar av detsamma taga del, å ordinarie mottagningstid hållas tillgängligt å församlingarnas pastorsexpeditioner, dels ock att meddelande härom ävensom nämnda tillkännagivande om protokollets justering uppläsas från predikstolarna, vilket bör ske i alla stadens kyrkor på samma dag. Denna dag utsättes av fullmäktige, som böra föranstalta om översändandet av protokollsutdrag jämte tillkännagivande om verkställd justering så skyndsamt, att berörda meddelanden må kunna uppläsas i kyrkorna senast andra söndagen efter den dag, då i protokollet förekommande beslut fattats. *Lag den 25 juni 1917.*

Där ärendes handläggning äskas av ämbetsmyndighet, bör densamma, sedan protokollet justerats, av ordföranden ofördröjligen om beslutet under rättas. För övrigt äger en var att av protokollet taga avskrift och att utan lösen få avskriftens riktighet bestyrkt.

Den, som med kyrkofullmäktiges beslut ej åtnöjes, må däröver anföra besvär på sätt och i den ordning, kungl. förordningen den 21 mars 1862 stadgar angående besvär mot kyrkostämmans beslut; och skola i avseende på sådan klagan nämnda förordnings föreskrifter jämväl i övriga tillämpliga delar tjäna till efterrättelse.

§ 17.

Vad nyssnämnda förordning innehåller i 3, 34, 35 och 40 §§ skall jämväl i tillämpliga delar gälla beträffande de av kyrkofullmäktige handlagda ärenden.

Om kyrkonämnden.

§ 18.

Kyrkonämnden åligger förvalta den kyrkliga institutionens medel, granska inkommande förslag om utgifter för de särskilda församlingarna, uppgöra förslag till det kommande årets inkomster och utgifter för kyrkliga ändamål samt i allmänhet besörja kyrkornas och församlingarnas gemensamma angelägenheter. Kyrkonämnden åligger ock att avgiva betänkanden i sådana kyrkliga frågor, som av kyrkofullmäktige till nämnden för granskning och utredning överlämnas; varförutan kyrkonämnden verkställer de beslut, som av kyrkofullmäktige till nämndens åtgärd överlämnas.

§ 19.

Kyrkofullmäktige välja till ledamöter i kyrkonämnden från en var av de särskilda församlingarne en av ledamöterna i församlingens kyrkoråd. Ledamöterna i nämnden väljas för två kalenderår.

Vid samma tillfälle, då de ordinarie ledamöterna i kyrkonämnden väljas, utses för nästinstundande kalenderår dels en suppleant från varje församling bland dess vid kyrkostämma röstgäande medlemmar och dels bland kyrkonämndens ordinarie ledamöter en räkenskapsförare, som tillika är nämndens kassaförvaltare.

Avgår ledamot eller suppleant hos kyrkonämnden eller nämndens räkenskapsförare och kassaförvaltare under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, anställs fyllnadsval; och bör den sålunda valde tjänstgöra under den tid, som för den avgångne återstår.

Den till ledamot eller suppleant eller räkenskapsförare och kassaförvaltare i kyrkonämnden valde må kunna avsäga sig ifrågavarande uppdrag:

a) om han visar sig icke vara kyrkoskriven inom den församling, för vilken han blivit utsedd;

b) om han är ämbets- eller tjänsteman och av sin befattning hindras att fullgöra uppdraget;

c) om han uppnått sextio års ålder;

d) om han tillförne i fyra år eller längre tjänstgjort såsom ledamot i kyrkonämnden; eller

e) om han eljest förmår visa hinder, som av kyrkofullmäktige godkännes.

Ledamot eller suppleant i kyrkonämnden kan ej den vara, som, jämlikt § 24 i kungl. förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd, ej kan vara ledamot av kyrkoråd. *Lag den 29 november 1906.*

§ 20.

Kyrkonämnden utser inom sig för varje år ordförande och vice ordförande samt antager därjämte sekreterare med tjänstgöringsskyldighet enligt av nämnden givna bestämmelser.

Nämnden sammanträder på ordförandens kallelse, så ofta han finner det nödigt, eller då minst halva antalet av dess ledamöter sådant för visst ärende skriftligen begära.

Ej må något ärende till avgörande företagas, därest icke mer än halva antalet ledamöter, ordföranden inberäknad, är tillstädes.

Äro vid besluts fattande meningarna lika delade, gäller den mening, ordföranden biträder.

Ordförande, ledamot eller till tjänstgöring inkallad suppleant, som utan anmält, av kyrkonämnden godkänt förhinder utebliver från sammanträde, skall till den gemensamma kyrkokassan böta två kronor och dubbelt så mycket, om sammanträdet måste i anseende till de närvarandes fåtalighet inställas eller upplösas. *Lag den 29 november 1906.*

§ 21.

För medel, som kyrkonämnden haft under sin förvaltning, ansvara nämndens ledamöter gemensamt, dock att för den egentliga kassarörelsen räkenskapsföraren och kassaförvaltaren är ensam ansvarig. Ansvarigheten fortfar, till dess förvaltningen blivit antingen av kyrkofullmäktige eller, om klander anställs, av vederbörande domstol godkänd, eller ock till dess natt och år efter räkenskapernas avlämnande förflutit, utan att klander i laga ordning blivit anställt.

Räkenskapsföraren åligger att hålla fullständig räkenskap över kyrkornas tillhörigheter samt den gemensamma kyrkkassans inkomster och utgifter. Räkenskaperna avslutas med kalenderår och granskas av de av kyrkofullmäktige valda revisorer, till vilka de för detta ändamål skola avlämnas senast den 15 mars påföljande år.

Revisionsberättelsen skall senast den 15 april avlämnas till kyrkofullmäktiges ordförande, som över gjorda anmärkningar inforrdar vederbörandes förklaringar, varefter kyrkofullmäktige besluta, huruvida anmärkning må förfalla eller laglig åtgärd vidtagas.

Den, vilken såsom ledamot eller suppleant i kyrkonämnden eller eljest är redovisningsskyldig till den kyrkliga kommunen, må icke väljas till revisor av förvaltning, för vilken han har att redovisa, ej heller såsom kyrkofullmäktig deltaga i val av revisorer av sådan förvaltning eller i beslut i anledning av revisorerernas granskning av sagda förvaltning. *Lag den 29 november 1906.*

§ 22.

I avseende på det i § 18 omnämnda förslaget till kyrkoinstitutionens inkomst- och utgiftsstat iakttages, att sedan kyrkonämnden granskat de betänkanden och förslag angående reparationer och övriga kostnader under följande året, som de särskilda kyrkoråden före den 1 oktober böra till kyrkonämnden avgiva, upprättar nämnden berörda förslag till stat för det följande året så tidigt, att förslaget kan till kyrkofullmäktiges ordförande överlämnas senast den 1 november.

§ 23.

Kyrkornas på taxering beroende inkomster skola direkt ingå till drätselkammaren och uppbäras å de tider, som kyrkofullmäktige utsätta; åliggande kyrkonämnden att årligen från drätselkammaren infordra och granska den summariska redogörelsen för dessa inkomster.

§ 24.

Kyrkonämnden äger hos drätselkammaren lyfta nödiga medel till bestridande av de uti kyrkoinstitutionens stat upptagna utgifter, mot anvisningar, undertecknade av ordföranden och trenne ledamöter.

§ 25.

Tillfälliga inkomster vid de särskilda kyrkorna uppbäras av varje församlings kyrkoråd, som därför årligen redovisar och med undantag av den för löpande utgifter bestämda summa, som förbliver under kyrkorådets förvaltning, avlämnar de infutna medlen till den gemensamma nämndens kassör före januari månads utgång påföljande år. Samtidigt avlämna de särskilda kyrkoråden till kyrkonämnden räkning över såväl de utgifter, vilka på grund av kyrkofullmäktiges beslut förekommit, som även de tillfälliga smärre utgifter, vilka under förlidna året befunnits nödiga vid de särskilda kyrkorna, men av kyrkoråden icke kunnat beräknas vid uppgörande av utgiftsstaten för samma år.

§ 26.

Har kyrkonämnden av kyrkofullmäktige fått sig uppdraget att verkställa beslut, pröve nämnden lämpligaste sättet för den beslutade åtgärdens verkställande, nämnden öppet lämnat att åt vederbörande församlings kyrkoråd verkställandet uppdraga.

Det alla, som vederbör, hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso have Vi detta med egen hand underskrivit och med vårt Kungl. sigill bekräfta låtit. Stockholms slott den 5 maj 1882.

OSCAR
(L. S.)

/ C. G. Hammarskjöld.